

**ELS DISSENTIMENTS DEL BRAÇ REIAL.
EL CAS DE BARCELONA A LA CORT GENERAL
DE MONTSÓ DE 1547***

Eva SERRA I PUIG
Universitat de Barcelona

Consideracions preliminars

Cal estudiar els dissentiments, si més no en una doble perspectiva. Com a resistència dels braços envers el rei, fruit de la concepció pactista del poder, i com a manifestació del desacord interestamental o intraestamental.

Durant anys a Catalunya ha prevalgut la interpretació que Elliott feu del dissentiment pel que fa a les Corts del 1626-1632. En la seva interpretació hi preval la idea que a la Cort General de Catalunya no hi havien debats propiament dits, a diferència del cas anglès, perquè no hi havien debats que acabessin en mocions i resolucions, sinó que qualsevol punt suscitat per aquest procediment podia paralitzar les Corts. Elliott afirma que la Cort General tenia sobretot un caràcter de defensa dels drets individuals i observa el dissentiment com un procediment que donava als individus un poder il·limitat sobre la totalitat del procés¹. Evidentment hi remarca una poderosa arma política però destaca la tendència a la seva desviació amb finalitats particulars. «Un dissentiment podia fàcilment degenerar en una forma de *chantage*, corejada per una claca sense

---

* Aquesta comunicació s'inscriu en els treballs del Grup d'Estudis de les Institucions i la Societat a la Catalunya Moderna. Grup consolidat de Recerca 2001, SGR 00271.

¹ J. H. ELLIOTT, *La revolta catalana 1598-1640. Un estudi sobre la decadència d'Espanya*. Barcelona, Editorial Vicens Vives, 1966, pp. 209-210.

miraments que amenaçava de tenir les Corts inactives tot el temps que volgués. La víctima real de l'ús indecent del dissentiment era, és clar, el rei»². Tanmateix si fem un repàs a les pàgines que Elliott dedica a les Corts inacabades del 1626-1632, observem que, al costat dels dissentiments a vegades diletants, especialment els propis del braç militar, bona part dels dissentiments amaguen conflictes polítics de primera magnitud, des del rebuig a la fiscalitat reial sobre les hisendes municipals (els famosos quints) fins a la necessària reforma de la Constitució de l'Observança, passant pel sempre mal suportat poder de la Inquisició³.

D'altra banda, també sovint ha estat lligat el dissentiment al capítol del donatiu. Però hom pot observar que el mateix fracàs parlamentari del 1626 no és tant la negativa a votar els 3.300.000 ducats que el rei demanava, com el fet de votar-los tot infringint el procediment constitucional, és a dir d'haver-los votat quan no havien estat retirats tots els dissentiments i encara estaven pendents molts greuges. El volum del donatiu va jugar el seu paper i el mateix Elliott expressa que si el rei hagués acceptat els 2.000.000 de lliures les Corts haguessin pogut arribar a port, tanmateix ell mateix consigna que, tot i així, encara «quedaven innumbrables problemes a propòsit de la redacció de les noves Constitucions, i es fa difícil de veure com aquestes s'haurien pogut resoldre sense una corrua de conflictes»⁴, és a dir que el volum del donatiu era una excusa i allò que feia mal als braços eren la «union de armas» i les qüestions legislatives. Això vol dir, doncs, que el vincle del dissentiment amb el donatiu sovint pot ser formalment verificable però no es correspon amb els orígens dels dissentiments.

La visió massa rígida, unilateral i medievalitzant del dissentiment cal que sigui revisada. Probablement aquesta visió té el seu origen en els mateixos manuals o pràctiques de Corts, sigui la de Sarrovira o sigui la de Peguera, més interessats en els procediments que en els continguts dels debats i, a més, a vegades, molt deutors de Jaume Callís. Ara bé, Sarrovira diu que els dissentiments posats «per particular interès no tocant cosa de justícia sinó a efecte o interès propi no.l sol admetre lo bras, ans desenganyant la persona qui en assò si posa, passen avant en lo discurs de las Corts»⁵. Per la seva banda Peguera afirma que «dissentiment aposat per algú en algun bras, y aquell tal s'absenta de la Cort, se pot declarar nulle y llevar per lo mateix bras»⁶.

² J. H. ELLIOTT, *La revolta catalana...*, p. 210.

³ J. H. ELLIOTT, *La revolta catalana...*, pp. 215-232, 265-267, 270-271.

⁴ ELLIOTT, *La revolta...*, 231-233.

⁵ Miquel SARROVIRA, *Ceremonial de Corts*. Barcelona Sebastià de Comellas, 1599, p. 13.

⁶ Lluís DE PEGUERA, *Práctica, forma y estil de celebrar Corts generals en Cathalunya y materias incidentes en aquellas*. Barcelona, Rafael Figueró, 1701. Ed. facsímil Centro de Estudios

Victor Ferro ja planteja la possibilitat de l'interès general del dissentiment «Qualsevol dels assistents podia suscitar, dintre el seu braç, una qüestió relacionada amb els tractaments de la Cort [...] El braç, si creia que el punt afectava un interès general, feia seu el dissentiment i el comunicava als altres braços, els quals, per tal com estaven 'units i fent un cos', solien solidaritzar-s'hi, suspenent llurs treballs»⁷. Per a V. Ferro només el braç militar sostenia que amb el dissentiment d'un sol dels seus membres es podia aturar la cort per tradició immemorial, i això dins l'exigència d'unanimitat que també es troba en d'altres assemblees parlamentàries europees com és el cas del *liberum veto* de la dieta polonesa. Amb una visió potser més flexible del dissentiment que Elliott també observa que «si bé podia convertir-se en recurs obstructionista, representava sobretot una arma formidable de defensa de la legalitat»⁸. Victor Ferro, seguint Sarrovira, planteja les dues maneres que formalment hi havien per resoldre el dissentiment, per la via de tracte, o si no s'arribava a cap acord, per la via d'una sentència judicial entorn d'aquest, que havia de declarar si era o no pertinent. Ara bé, mentre el rei afirmava que ell a soles podia fer aquesta declaració, lògicament els braços, amb raonament pactista, esgrimien que només ho podia fer conjuntament amb la terra, i Ferro ens indica que va imposar-se el criteri dels braços, segons revelen els tractats de Sarrovira i de Peguera. Segons aquests 18 persones, nou de nomenament reial i nou nomenats pels braços, tres per cada braç, oïdes les parts i els advocats, procedien a donar la seva conclusió, la qual era recollida pel rei en una declaració. Victor Ferro aporta exemples extrets de Callís, Peguera i Sarrovira i de les Corts medievals publicades per l'Acadèmia de la Historia de Madrid.

Per la meua banda, en relació al tema del dissentiment la publicació dels processos familiars de les Corts del 1585 em va fer adonar del caràcter versàtil del dissentiment i observar que, al costat de molts dissentiments segurament arbitraris del braç militar, i dels dissentiments de pes polític d'enfrontament general amb la Corona, el dissentiment era indestruïble del procediment parlamentari i només ell permetia expressar el desacord. «Sense el dissentiment la deliberació, com qui diu, no hauria estat possible»⁹. Pel que fa al braç reial molts d'aquests dissentiments no tenen res de particulars en el sentit personalitzat del terme sinó

Políticos y Constitucionales-Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, Madrid, 1998, pp. 62 i 68. Aquesta edició facsimil conté un estudi introductori de Tomàs de Montagut Estragués, pp. XI-LVII.

⁷ V. FERRO, *El dret públic català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*. Vic, Eumo Editorial, 1987, pp. 218-219.

⁸ V. FERRO, *El dret públic...*, p. 219.

⁹ E. SERRA, *Cort General de Montsó (1585). Montsó-Binèfar. Procés Familiar del Braç Reial. Introducció*, p. XXII. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, Barcelona, 2001. A partir d'ara: *Montsó, 1585. Introducció*.

que revelen interessos particulars dels comuns. No sempre hi havia acord entre els interessos socials del braç reial, això vol dir que els dissentiments en el si del braç reial són fruit del desacord social entre els comuns. Ja fa temps Núria Sales va dir que en totes les Corts hi havia més d'una mena de conflictes, de tots els braços contra la Corona, interestamentals, d'algun braç i la corona contra els altres braços — la corona aliada no sempre amb el mateix braç — i d'interns en el si dels braços¹⁰. De fet, això venia de lluny i ja havia estat indicat per Barnabè Serra, doctor en ambdós drets i doctor de la Reial Audiència de Catalunya en les seves *Adnotationes*¹¹, tot seguint fil per randa Jaume Callís¹².

Aquesta comunicació vol fer un curt seguiment als dissentiments del braç reial, especialment el relatiu a Barcelona de les Corts del 1547 i verificar dues coses, que el dissentiment està intimament relacionat amb el procediment, però també que el dissentiment està relacionat amb la deliberació legislativa, si bé això darrer no queda sovint massa clar perquè el conflicte s'endureix a les darreres jornades de la Cort General, quan ja ha aparegut el debat del donatiu i el rei té pressa¹³. Aleshores, el donatiu es converteix en l'excusa d'un discontent que és sobretot legislatiu o està també relacionat amb els greuges que estan pendents de justícia, greuges que també hom vol evitar en el futur amb un millorament de la llei, sobretot a través del control dels oficials reials. Ara bé, tant el donatiu com l'ordre en els procediments són els factors que permeten una millor formalització política dels dissentiments¹⁴.

¹⁰ N. SALES, «Diputació, síndics i diputats. Alguns dels errors evitables», *Pedralbes*, 15 (1995), pp. 95-102.

¹¹ És citat per Victor FERRO, *El dret públic...*, p. 220, nota 137, però aquest no en va poder fer ús per dificultats de localització. El títol complet de l'opuscle de Barnabè Serra és: *Adnotationes decisivae non minus utile quam necessariae ad causam debitorum quae in curiis generalibus Cathaloniae inter brachia quandoque suscitari solent (debata enim antiquo patrio vocabulo controversiae huiusmodi seu dissentiones apellantur) quibus quidem facile quisque percipere poterit quam perniciosus in his sit usus*. Ad clementissimum et gloriosissimum Philippum secundum Hispaniarum regem catholicum. Auctore Barnaba Serra I. V. D. in Rota Cathaloniae Regio Consiliario. Barcinone, Jacobi Cortey, 1563. Ell s'autoanomena Conseller Reial de la Rota de Catalunya.

¹² «... sic distinguitur aut est debatum inter tria brachia adinuicem... aut est debatum inter unum brachium et dominum regem... aut est debatum cum una parte brachii...». Jaume CALLIS, *Extragravatorium curiarum*, Barcelona, Ioannem Gordiolam, 1556, pp. 28-29; B. SERRA, *Adnotationes...*, preàmbul.

¹³ És a dir es tracta del contrast entre les presses del rei i la flemma dels braços, tot plegat un mitjà de pressió. N'ha parlat Oriol Oleart, «Organització i atribucions de la Cort General», dins *Les Corts a Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1991, p. 18.

¹⁴ Per exemple en les Corts del 1552 hom pot veure qüestions per l'ordre del procediment que permet demostrar que els braços abans de decidir el donatiu volien conèixer el balanç del

El dissentiment de Barcelona de 1547

Un episodi clau d'un dissentiment, que va anar més enllà de l'amenaça reiteradament esgrimida en totes les corts de fer una declaració reial— i que va desembocar en un judici *in curia datum*, va tenir lloc en el curs de les Corts del 1547. Tot i que sempre es sol passar el braç militar com el principal protagonista dels dissentiments i són reiterades les amenaces de judici contra el braç militar que sol fer el rei durant les Corts del segle XVI, tal com es pot veure a la Cort General de 1563-1564 o de 1585¹⁵, els dissentiments del braç militar, a darrera hora, semblen volatilitzar-se. En canvi, no sembla passar el mateix amb el braç reial. L'exemple del 1547 ens demostra tres coses, en primer lloc que el dissentiment el protagonitza Barcelona, en segon lloc que la motivació del dissentiment és de procediment, però connectat amb qüestions legislatives, i en tercer lloc que, tot i que sovint el braç més conflictiu era el braç militar i l'únic que, segons sembla, a vegades exigia el *nemine discrepante*, un fet a destacar és que en els segles moderns és un membre del braç reial, la poderosa Barcelona, i no el braç militar, la que suscità un judici *in curia datum*, de record tan poc agradable que el 1585 encara era evocat per la ciutat com una derrota perillosa. El rei, doncs, segurament temia més el dissentiment d'un comú que no pas els dissentiments del braç militar. És clar que Barcelona no era un comú qualsevol. De tota manera, segurament no sempre havia estat així. Els exemples medievals de Jaume Callís verifiquen, entre d'altres, declaracions reials contra el braç eclesiàstic amb Jaume II en la segona Cort de Barcelona, o contra el braç militar, ens els anys de Pere III, en concret, en aquest darrer cas, contra el comte d'Urgell i els seus seguidors del braç militar que es negaven a socòrrer el seu rei en la guerra contra el de Castella¹⁶. Ara, els problemes no eren els mateixos. Per tant, eventualment, apunto que caldria analitzar en el futur si en els segles moderns els dissentiments del braç reial van ser més decisius que no els dels altres braços, tot i el soroll que especialment feia el braç militar, i això com a símptoma de la importància que anaven adquirint les ciutats i viles, dins l'equilibri polític de l'Europa moderna.

L'onze d'octubre del 1547 en les Corts de Montsó els braços militar i eclesiàstic catalans havien deliberat que els capítols i memorials fets sobre el bé i

---

General, ACA, N-1034, braç eclesiàstic, f. 178rv-179rv, 193v-194r, o que la Cort no avança perquè encara no han estat nomenats els proveïdors dels greuges, ACA, N-1035 braç eclesiàstic, ff. 117v-118r.

¹⁵ Tal com explica Perot de Vilanova en el seu diari, SIMON TARRÉS, A., *Cavallers i ciutadans a la Catalunya del cinc.cents*. Barcelona, Curial, 1991 o com es pot veure en el processos familiars de la Cort de 1585.

¹⁶ J. CALLIS, *Extragravatorium...*, pp. 28-29, i B. SERRA, *A dnotationes...*, preàmbul.

redreç de la terra fossin presentats al príncep Felip¹⁷ per a la seva decretació. Tanmateix aquesta del·liberació havia de ser diferida a causa de la situació interna del braç reial. Aquest braç havia deliberat en el mateix sentit que el militar i l'eclesiàstic «que dits memorials o capítols fossen presentats a sa altesa ab les salvetats acostumades»¹⁸ però els síndics de Barcelona s'hi havien oposat. Efectivament els síndics de Barcelona aquell mateix dia havien posat dissentiment a la presentació dels capítols o memorials al príncep Felip¹⁹ per a la decretació. El dissentiment era molt explícit: «A la qual del·liberació —diu el procés familiar del braç reial— los síndichs de la ciutat de Barcelona, ço és los magnífichs mossèn Guillem Ramon de Soler conseller y president del dit stament, mossèn Galceran Carbó y mossèn Luis Dusay no consentien ans expressament requeriren fos continuat lo següent: los síndichs de Barcelona en la consulta de la vintyquatrena feta sobre los capitols generals a ella enviats, tenen per instrucció y manament que no consenten que sien presentats a sa altesa los dits capítols, sinó que sien repellits los capítols 4, 29, 33, 41 [42], 43 [44], 53 [54], 80, 81, 119 [120] y que sien limitats y ampliats los capítols 2, 6, 9, 17, 27, 37, 38 [39], 44 [45], 45 [46], 46 [47], 52, 55, 59, 66, 87, 95, 102, 105, 107, 109, 111, 112, 115, 124, 132²⁰, si és segons en dita consulta se conté, de la qual se fa fe en aquest stament, y per ço, seguint lo dit orde y manament, no consenten que dits capítols sien presentats a sa altesa, com sien vists a dita vintyquatrena stan axiran no convenyr al servey de Déu ni de sa magestat ni de sa altesa ni al bon govern del Principat de Cathalunya, altrament expressament dissenten a la presentació de dits memorials» Els testimonis del dissentiment eren Antoni Arcs porter de l'estament i Almuni Peric verger²¹.

Amb tot, no obstant la persistència del dissentiment de Barcelona, el braç reial va fer elecció de persones perquè amb els altres braços presentessin els capítols al príncep²².

¹⁷ El futur Felip II va presidir Corts com a príncep hereu en substitució de l'emperador en dues ocasions el 1547 i el 1552.

¹⁸ És a dir amb les reserves que cada estament feia en el seus consentiments legislatius i que apareixien en els processos familiars i en l'estampació de cada quadern de cort.

¹⁹ AHCB, CC-XVI-68, explicació retrospectiva en el f. 106v (13-XI-47).

²⁰ La numeració conté alguns lapsus i faig constar en claudators el número real del capítol.

²¹ AHCB, CC-XVI-68, f. 91r. El text del dissentiment és embolicat i l'he arranjat per una millor comprensió. L'original diu: «si és segons en dita consulta, de la qual se fa fe en aquest estament, se conté» que jo interpreto millor posant el «se conté» després d'«en dita consulta». L'original també diu: «com sien vists a dita vintyquatrena axiran stan no convenyr al servey de Déu ni de sa magestat» que jo interpreto millor posant el «stan» abans de l'«axiran».

²² Un cop presentats els capítols al príncep aquests rebien la primera decretació el 13 d'octubre, ACA, Generalitat, Corts, Braç militar, N-1027, f. 305r.

D'ença d'aquell moment Barcelona va considerar que els dits actes de cort s'havien fet «contra ús y costum y pràctica de la Cort y contra lo dit dissentiment» i per tant aquests eren nuls i cessats i suplicaven als braços anul·lar la presentació feta, pel bon ordre de la Cort, pel fet d'haver estat feta no obstant el dissentiment de Barcelona²³. Tanmateix els braços estaven determinats a «no moure la dita presentació» i en aquest sentit escrivien a la Vintiquatrena de Barcelona per tal que no insistís més en una tal revocació²⁴, el que també revela la relació entre dissentiment i mandat imperatiu. La carta dels braços a la Vintiquatrena és reproduïda en els processos familiars²⁵.

El primer problema que presenta el dissentiment de Barcelona, si volem passar d'una lectura de procediment a una lectura dels continguts, és verificar els capítols de la discòrdia, cosa no tan senzilla si tenim en compte que en el llarg de les Corts hi han successives numeracions i encara amb alguns lapsus fins a les definitives, decretades i destinades a l'estampació. D'entrada, hom hauria de trobar aquestes successives numeracions dins el procés familiar de cada estament. Pel que fa als processos familiars de les Corts del 1547, l'estat de la documentació no ho ha fet fàcil²⁶. Amb tot he tingut la sort de poder localitzar tres numeracions en el procés familiar del braç militar²⁷: la numeració derivada de la primera relació de capítols feta segurament per la 18na de les Constitucions²⁸, la numeració del memorial de capítols portat al príncep Felip per a la seva decretació²⁹ i la numeració dels capítols decretats destinats a l'estampació³⁰. La Vintiquatrena de Barcelona fa referència al memorial de capítols portat al príncep Felip per a la seva decretació. Les meves averigua-

²³ AHCB, CC-XVI-68, f. 106v. Aquest afer és explicat fil per randa per B. SERRA, *Anotationes..., quarta adnotatio*.

²⁴ AHCB, CC-XVI-68, f. 107r.

²⁵ La referència del braç reial és: AHCB, CC-XVI-68, ff. 107v-108r. La carta també consta en l'opuscle de B. SERRA, *Anotationes..., quarta adnotatio*, 2.

²⁶ Els exemplars del procés del braç reial de l'ACA i de l'AHCB són fora de consulta a causa del seu mal estat. En el cas de l'exemplar de l'AHCB aquesta situació és molt recent i això fa que tingui en mà encara algunes notes d'una consulta relativament propera. Cal dir que l'exemplar de l'AHCB, que és l'original, està en molt millor estat que no pas la còpia de l'ACA (N-1028), que és literalment inconsultable.

²⁷ ACA, Generalitat, Corts, N-1027. Haig d'agrair al director de l'ACA, Sr. Carlos López i al facultatiu Sr. Jaume Riera i Sans la possibilitat de consultar aquest volum, actualment fora de consulta pel seu mal estat.

²⁸ ACA, Generalitat, Corts, N-1027, ff. 254r-295r. El relligat i la foliació del volum és del segle XIX i no respecte l'ordre temporal de la Cort general.

²⁹ ACA, Generalitat, Corts, N-1027, ff. 174r-253v.

³⁰ ACA, Generalitat, Corts, N-1027, ff. 357r-380r.

cions podrien haver gaudit de més elements de judici si hagués pogut fer ús d'un document existent, i encara a mà de la consulta amb una primera pàgina que permet llegir la Rúbrica del contingut, però és un document ja practicament inservible a causa de la tinta³¹. Tot i així, la documentació diversa esparsa i sense cronologia precisa conservada en les capsas de varia de Corts de l'arxiu històric de la ciutat de Barcelona, més l'exemplar del braç militar conservat a l'arxiu reial de Barcelona ens ha permès situar allò en què no estava d'acord la ciutat. Tanmateix, abans de passar a la qüestió del dissentiment de Barcelona del 1547 i els seus efectes, paga la pena fer un repàs del paper jugat per la ciutat en Corts anteriors, perquè tot convida a pensar que durant la primera meitat del segle XVI, si més no, Barcelona esdevé una ciutat díscola, més díscola que no els altres braços i la resta del braç reial.

Un cop d'ull a alguns dissentiments de Barcelona a les Corts del segle XVI

L'actitud díscola de Barcelona ja es feu evident en les Corts de presidència imperial de 1533³². Potser no ens ha d'estranyar, perquè això passava en ple procés de formació i incidència negativa de la política imperial Habsburg sobre Catalunya i més en concret sobre Barcelona. Només cal tenir present que l'aliança amb Gènova ja s'havia produït i tot el que això va significar en relació al mercat mediterrani i en relació a l'enverinament de la pirateria turco-barberesca, a causa de l'aliança antihispànica turco-francesa. Barcelona el 1533 havia posat dissentiment per raons legislatives o, en qualsevol cas, condicionava la negociació del donatiu a les decretacions reials de les Constitucions³³. És més, Barcelona era qui amb més radicalitat defensava la prioritat de l'activitat legislativa de tota Cort general i denunciava que es discutís el donatiu sense conèixer les decretacions reials a les Constitucions suplicades. «Nos ha paregut algun tant pervertir l'orde que en altres Corts se és practicat e acostumat fer, açí com se demana per sa magestat semblant donatiu fet en l'any MDXXVIII, en lo que molt se deu attendre per no argüir similitut en sdevenidor»³⁴. Tanmateix la

³¹ AHCB, CC-XVI-25: Memorial dels LIIII [?] capítols són estats passats y apuntats per lo Consell de XXIII^a en diverses jornades celebrat [?] e dellibera ésser trameses als magnífics y de gran [...] senyors m^o Guillem Ramon de Soler conseller, m^o Galceran Carbó major de dies, m^o Loys Dusay e mr Dionys [...] ciutadans e síndichs de la ciutat de Barcelona residents y presents en les Corts se celebren en la vila de Montçó lo any corrent MDXLVII.

³² A. CASALS, *L'emperador i els catalans. Catalunya a l'Imperi de Carles V (1516-1543)*, Editorial Granollers, s.l. Granollers, 2000, pp. 274-291, i E. SERRA, *Montsó 1585. Introducció*, p. XXVII.

³³ A. CASALS, *L'emperador...*, p. 279.

³⁴ A. CASALS, *L'emperador...*, p. 283. Cal tenir present que en les Corts celebrades el 1528 hi hagué donatiu sense lleis ni desgreuges i l'emperador, hauria volgut prescindir de Corts i ence-

Cort era closa i no rompuda³⁵. Barcelona es va reservar, amb el permís de l'emperador, donar-se un mes de temps, després de la clausura de la Cort, per a replantejar-se el dissentiment. El 30 de desembre eren llicenciades les Corts i el 24 de gener de 1534, la Vintiquatrena de Barcelona retirava el dissentiment al donatiu³⁶, o potser millor dit el dissentiment aparent al donatiu. En realitat la lectura del procés familiar del braç reial demostra que el dissentiment de Barcelona tenia unes raons de fons més poderoses, des del control constitucional de la Inquisició fins a la reforma de l'Observança passant per la nacionalitat dels prelats o el suport reial al comerç català. Amb tot, tampoc no es pot oblidar l'oposició de la ciutat a fer canvis en el procediment, perquè Barcelona no acceptava discutir el donatiu sense que abans no estiguessin garantides unes bones decretacions i una bona justícia en els greuges³⁷. Ara bé, és en el quadern de Corts estampat per Carles Amorós el 10 de setembre de 1534 on s'explica prou bé el dos fets decisius del dissentiment de Barcelona: els greuges contra l'inquisidor Lloaces per la seva actuació envers el consistori i els impostos del General i envers la ciutat de Barcelona i els greuges contra les novetats adverses a Barcelona pel que feia a la treta de blats de Sicília. El capítol del donatiu estampat ens revela a més que la Cort era closa també amb el dissentiment de Perpinyà, en nom de la vila i dels comtats de Rosselló i Cerdanya, contra un capítol que enduria el control sobre el comerç de les capes de pastor³⁸. El capí-

---

tar una política de parlaments, és a dir una política de Corts sense rei i de donatius sense lleis ni desgreuges, és a dir sense lleis ni justícia; després, el 1529, amb l'excusa de voler reparar les estranyes Corts de l'any anterior, l'emperador volia que li fossin avançats els pagaments del donatiu del 1528, A. CASALS, *L'emperador...*, pp. 180-204. Segons he pogut observar, el 1529 tampoc no hi hagueren lleis ni desgreuges, però l'emperador tampoc no obtingué l'avanç que demanava.

³⁵ contra el que opinava l'entorn burocràtic del protonotari. A. Casals, *L'emperador...*, p. 284.

³⁶ A. CASALS, *L'emperador...*, p. 291.

³⁷ Hi ha molta tinta vessada a propòsit de la naturalesa del donatiu i les seves relacions causals o no amb la justícia envers els greuges o amb la decretació legislativa. Per a Jaume Callís ni la justícia ni les lleis podien ser fruit d'una transacció. Són segurament alguns juristes del segle XVI i XVII els qui han establert aquests lligams causals. El donatiu era graciós i voluntari. En tot cas hi estan lligades les empreses bèl·liques i els privilegis i a la llarga lògicament són l'origen dels drets polítics municipals i de les Corts generals i les seves diputacions, eventuals primer i permanent més tard. Vegeu O. Oleart, *Els greuges de Cort a la Catalunya del segle XVI*. Tesi doctoral. Facultat de dret de la Universitat de Barcelona, 1991-1992 i *Corts, Parlaments i fiscalitat a Catalunya. Els capítols del donatiu (1288-1384)*, introducció i edició a cura de Manuel Sánchez Martínez i Pere Orti Gost. Barcelona, Generalitat de Catalunya-Departament de Justícia. Textos Jurídics Catalans. Lleis i Costums II/4, 1997.

³⁸ Encara que Perpinyà en el seu dissentiment s'exclama contra un capítol tractat per via de pensament, de fet, penso, protesta contra el capítol 33 dels Capítols del Redreç del General de la Cort

tol del donatiu del 1533 estampat el 1534 verifica que Perpinyà vol que consti el seu dissentiment en el procés de cort, mentre Barcelona tenia un mes de temps per retirar el seu dissentiment. El capítol del donatiu reproduïa també tota la deliberació de retirada del dissentiment feta per la ciutat i la recepció pel rei de la deliberació barcelonina, el 2 de març de 1534 a Toledo.

Aquesta solució de permís d'un mes de dilació en la retirada del dissentiment de Barcelona s'havia de repetir el 1552. Aleshores, els síndics de la ciutat també van dissentir i no van aprovar el donatiu quan tocava, perquè li mancava la resposta de la Vintiquatrena, cosa que demostra la importància del mandat imperatiu en el braç reial català. El príncep Felip clausurà les Corts tot donant —com el 1533— un mes de temps a la ciutat per esmenar el dissentiment i en aquest cas, el capítol del donatiu, que no és tan explícit en relació al contingut del dissentiment com en el cas anterior, posa l'èmfasi en el mandat imperatiu³⁹.

Una comprovació de tots els capítols del donatiu del segle XVI o des del 1480-1481 fins el 1599 potser contribuïria a explicar millor els conflictes que es podien acumular en tancar una Cort General. En tot cas el permís d'ajorna-

---

de 1533: *Capítols dels drets y altres coses del General*, Rafael Figueró, Barcelona, 1707, p. 108v. Pel que fa als dissentiments de Barcelona i de Perpinyà vegeu: *Constitucions fetes per la SCC y R magestat del emperador don Carles y per la molt alta y excellentíssima senyora dona Johanna mare sua reys de Castella y de Aragó y de les dos Sicílies. En la tercera cort de Catalunya en la sglésya de Sancta Maria de la villa de Monçó en l'any MDXXXIII [sic]. Estampats... per Carles Amorós Provensal a despeses de mestre Lazer Millà libreter del General del Principat de Catalunya*. Ciutat de Barcelona lo dia que dita obra fonch acabada d'estampar, X del mes de Setembre del any de la nativitat de nostre senyor MDXXXIII. ACA, «Incunables», 20. El capítol del donatiu del 1533-34 es troba en els ff. 115v-121v de la foliació fictícia del volum d'«incunables» 20 i vegeu també l'apèndix d'aquesta comunicació, doc. 1.

³⁹ ACA, Generalitat, Corts, Protonotari N-1031, ff. 105v-110v. Braç eclesiàstic N-1035, ff. 214r-219v, *Constitucions fetes per lo sereníssimo molt alt i molt poderós don Phelip príncep de les Astúries y de Gerona, primo gènit dels regnes de Aragó y loctinent general de la sacra cesarea catholica y real magestat del emperador y rey nostre senyor don Carles vuy benaventuradament regnat en lo principat de Catalunya y comptat de Rosselló y Cerdanya, en la setena Cort de Catalunya per dita cesàrea magestat convocada y per dit sereníssimo don Phelip príncep y loctinent general celebrada a tots los regnes de la corona de Aragó deçà la mar. En la sglésya de Sancta Maria de la vila de Monçó. En lo any MLIII. Acabanse les dites Constitucions, Capítols y actes de Cort en la ciutat de Barcelona, a XXVIII de març de MDLIII [sic]*. En la empremta de Jaume Cortey, Librater del General del Principat de Catalunya, per ordinatió, deliberació y manament dels reverends y machnífics senyors deputats del dit Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya y ab licència y special comissió de aquells com a protectors que són de les leys de la Terra y segons que altres vegades fer és acostumat, los quals per lo semblant han taxades aquelle[s] a sinch sous per cada una, moneda barcelonesa, ff. XIIIr-XVr. Vegeu també l'apèndix d'aquesta comunicació, doc. 2.

ment a la Vintiquatrena de Barcelona per aprovar el donatiu, no sembla que tingués lloc més que les dues vegades indicades. El 1547 no hi hagué ajornament ni sol·licitat ni concedit sinó judici *in curia datum*. El 1563-1564 hi hagué tota una llarga discussió a propòsit de la capacitat del rei a emetre sentències unilaterals i en solitari sobre els dissentiments. El 1585 i el 1599 trobem ja unes corts mal tancades susceptibles d'inestabilitat política com a precedent de la Cort inacabada del 1626-1632. Si bé el pes dels dissentiments envers la política reial semblen ser els més decisius, les discòrdies interestamentals o en el si dels estaments també eren susceptibles de dissentiments. El síndic de Lleida el 1585, acompanyat d'alguns més, en el soli de clausura de Binèfar feu un «protest de la pragmàtica impetrada pels braços eclesiàstich y militar sobre lo pagar de las décimes»⁴⁰. El 1599 el braç reial feia també un dissentiment contra els delmes i contra la jurisdicció baronial que era recollit en el quadern estampat de 1603⁴¹. Sigui com sigui, la legislació —evidentment juntament amb la justícia— per als braços era l'aspecte més important de les Corts i per aquesta raó vull indicar que al costat dels dissentiments per raons legislatives, en tot moment s'observa també sempre, en el curs del segle XVI, l'exigència dels braços a fer rèpliques a les decretacions reials i per tant a reclamar tantes decretacions com calguin, a fi de fer coincidir al màxim la llei decretada amb l'espèrit de les súpliques presentades⁴². És clar que els braços no sempre ho aconseguien.

Un cop d'ull al conjunt de les Corts del segle XVI revela que la concòrdia dins el braç reial no era cosa habitual. Barcelona potser estava molt sensibilitzada perquè la política imperial perjudicava la majoria dels seus drets polítics. Segurament també perquè la represa gradual del país a la primera meitat del segle XVI en part es feia a expenses de la ciutat, per tal com el consum intern derivava d'un despertar productiu rural i /o descentralitzat⁴³ que, d'altra banda,

⁴⁰ Protest que no consta ni en els processos familiars ni en el quadern legislatiu estampat, però del que en parla Sarrovira en el seu *Ceremonial*, p. 15.

⁴¹ *Constitutions fetes per la SCR magestat del rey don Phelip segon rey de Castella, de Aragó etc. en la primera Cort celebra als cathalans en la ciutat de Barcelona en lo monestir de S. Francesch en lo any 1599*. Gabriel Graels y Giraldo Dotil. Barcelona, 1603, ff. LVIII-LVIIIv.

⁴² En la Cort del 1563-1564 els braços encara reclamaven poder replicar les segones decretacions però els tractadors no ho permeteren. M. PÉREZ LATRE, *Diputació i monarquia. El poder polític a Catalunya, 1563-1599*. Tesi doctoral. Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, 2001, p. 387.

⁴³ Jaume TORRAS i ELIAS, «el món rural», *Actes del primer congrés d'història moderna de Catalunya*, Universitat de Barcelona, 1984 I, pp. 151-154. N. SALES, *Els segles de la decadència. Segles XVI-XVIII*. Barcelona, 1989, pp. 248-269. Eva SERRA, «Diputats locals i participació social en les bolles de la Diputació del General (1570-1638). Una mostra i una reflexió», *Pedralbes*, 13/1 (1993), pp. 259-274, i *Pedralbes*, 14 (1994), pp. 199-206. Xavier TORRES,

la pressió vilatana per l'ampliació de la representació política a Corts i a la Generalitat no feia més que posar-ho en evidència⁴⁴.

Els capítols recusats per Barcelona el 1547

El 23 de novembre del 1547 Barcelona era objecte a Montsó d'un judici *in curia datum*, en lloc de disposar d'un permís d'un mes per decidir retirar o no el seu dissentiment tal com havia passat el 1533 i havia de passar el 1552⁴⁵. L'episodi té el seu interès perquè és possible reproduir els fets més enllà de la parca i poc explícita explicació de Peguera⁴⁶ i també més enllà de la despistada referència de Sarrovira⁴⁷ i, fins i tot més enllà de l'àmplia referència que en fa Bernabè

«Manufactura urbana i indústria rural», *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*, vol. IV: *Crisi institucional i canvi social. Segles XVI i XVII*. Barcelona, 1997, pp.106-109, 112-115, 118-121. Albert GARCÍA ESPUCHE, *Un siglo decisivo. Barcelona y Cataluña, 1550-1640*. Madrid, 1998. Eva SERRA, «Constitucions i Redreç: Corts de Montsó-Barcelona (1563-1564) i Corts de Montsó (1585)», *Felipe II y el Mediterráneo*, Madrid, 1999. *Ibidem*, «La Diputació del General i l'exercici de la draperia (primera meitat del segle XVI)». Dins *Organització del treball preindustrial: confraries i oficis*, a cura de Lluís Virós i Pujolà. I Congrés de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, 10 i 11 de Novembre de 1994. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2000, pp. 119-142. A. CASALS, *L'emperador...*, pp. 255 i 265. Montserrat DURÁN, «Cataluña bajo el reinado de Felipe II: una economía en transformación» a Luís A. RIBOT (coord.), *La monarquía de Felipe II a debate*. Sociedad estatal para la conmemoración de los centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 2000, pp. 289-312.

⁴⁴ Eva Serra, «Ciutats i viles a Corts Catalanes (1563-1632): entorn de la força municipal parlamentària», *XVII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó. Barcelona-Lleida, 7-12 de Setembre del 2000, Actes*, Publicación Universitat de Barcelona, vol. III, pp. 873-900.

⁴⁵ Cosa que ens obligaria a verificar, potser a través de Cancelleria, si es van tancar alguns acords dissimulats en el silenci del mes d'espera, si més no relatius a la ciutat de Barcelona, o si realment va ser un compàs d'espera de resultats cantats, és a dir amb la retirada del dissentiment de Barcelona sense contrapartides.

⁴⁶ PEGUERA, *Pràctica...*, cap. 22/3, p. 67.

⁴⁷ Sarrovira reproduïx la sentència de 1547 sense dir que és una sentència d'un judici *in curia datum* fet als síndics de Barcelona el 1547, en canvi, tant en l'edició del seu *Ceremonial* de 1599 com en la de 1701 la sentència es rubricada amb el títol erroni següent: «declara sa magestat la controvèrsia del syndic de Perpinyà en les Corts de MDLXIII», *Ceremonial...*, edició de 1599, pp. 20-21, i edició de 1701, pp. 39-41. Només la lectura completa del text permet reconèixer l'error. La poca explicitació de Peguera i el groller error de Sarrovira contrasta amb la importància que li donà B. Serra i amb el mal record que en tenia Barcelona. Això fa pensar que potser tant Peguera com Sarrovira tot i ser el primer un home de l'Audiència i el segon un home de la ciutat de Barcelona, semblen preferir o bé no donar-hi massa relleu en el cas de Peguera o bé de dissimular-ho amb un error en el cas de Sarrovira, a no ser que el rei hagués fet ús de la declaració contra Barcelona de 1547 per fer la de Perpinyà de 1564, però això tampoc no és convincent.

Serra. Encara que amb dificultats, puc, doncs, identificar les causes que van provocar aquest dissentiment i de retruc aquest judici a les posicions dels síndics de Barcelona.

Ja he dit que Barcelona mantenia el seu dissentiment en base a la recusació parcial o completa d'una sèrie de capítols⁴⁸. Un cop d'ull als capítols recusats pels síndics de Barcelona —o millor dit per la Vintiquatrena de la ciutat sovint conjuntament amb el doctor Sunyer⁴⁹— revelen que Barcelona recusava els capítols 4, 29, 33, 42, 44, 54, 80 i 81⁵⁰. El capítol 4, amb l'intent d'abreujar els plets en les causes civils, impedia evocar a l'Audiència les causes menors de dues-centes lliures i les causes de l'administració municipal: botigues del blat, veedories, etc; la ciutat reclamava que el capítol fos millorat o retirat. La ciutat recusava també el capítol 29 que castigava els falsos testimonis pel que fa a la informació judicial sobre pobresa, qüestió sobre la qual «s'és vist fer abusos» deia la 24^a en el seu «repellatur» en el que, d'altra banda, demostra que no volia incrementar les evocacions. També recusava el capítol 33 que aprovava un augment salarial dels doctors del reial consell en cent lliures «ultra les doscentes que abans rebien» i la ciutat ho recusava per ser cosa voluntària. La 24ª encara recusava el capítol 42⁵¹ que establia que en cas de diversos processos en una mateixa sala amb filiacions entre ells de qualitat i matèria, hi pogues haver comunicació entre les declaracions dels diversos processos i es sentenciessin al mateix temps. La 24^a ho recusava perquè per altres capítols la qüestió era voluntària i això instava a que els jutges poguessin allargar les causes més enllà «del degut». La ciutat també rebutjava el capítol 44⁵² que sembla pretendre reforçar encara més la Constitució 16 del 1537 que ja reforçava prou la jurisdicció dels barons en cas de recurs a l'Audiència sota pretext d'opressió. «Pot contradir —deia la 24^a— perquè està disposat per la Constitució mencionada». La ciutat encara recusava el capítol 54 que establia l'ordre en el procediment de les

⁴⁸ Les breus justificacions «dels repellatur» de la 24na es troben en un document en molt mal estat de molt difícil lectura i sense data de l'AHCB, CC-XVI-91, doc. 23. La 24^a és aconsellada per misser Sunyer.

⁴⁹ Possiblement es tracta de misser Jeroni Sunyer doctor del reial consell (1560-1567) que almenys el 1554 era conseller de Barcelona, *Dietaris de la Generalitat vol. II anys 1539 a 1578*. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1994, pp. 49, 92, 102, 196. O tal vegada Joan Sunyer doctor del reial consell (1550-1560). *Dietaris de la Generalitat, vol. II...*, pp. 38, 92 i 102.

⁵⁰ ACA, Generalitat, Corts 1547, braç militar, N-1027, numeració dels ff. 174r a 253v. Aquesta numeració correspon a la de la relació de capítols presentats per a la decretació reial. Barcelona recusava altres capítols però en la protesta no els esmenta per tant no en faig referència en aquesta comunicació.

⁵¹ AHCB, CC-XVI-91, doc. 23, primer posa capítol 41 i taxa i posa 42.

⁵² AHCB, CC-XVI-91, doc. 23, primer posa capítol 43 i és taxat i posa 44.

causes criminals i els doctors, jutges i advocats que hi havien d'intervenir així com la seva qualitat. Era repellit perquè «ha ley general» —deia i «pot contradir». També rebutjava el capítol 80. Aquest revocava la pragmàtica reial que disposava que les ciutats de Barcelona, Tarragona i la fortalesa de Roses fossin fortificades a despeses del conjunt de la població catalana, les imposicions locals, havien d'anar a benefici d'una o altra població, segons la localització geogràfica de la localitat pagadora. La 24ª repel·lia el capítol perquè considerava que la pragmàtica havia de «restar en dita present manera». També era recusat el capítol 81 que prohibia que gent aplegada pogués anar a captar per la terra a excepció dels que ho feien per a cristians captius. Finalment Barcelona també recusava el capítol 120 que reclamava que els jutges d'apel·lacions dels comtats de Rosselló i Cerdanya i Conflent havien de tenir taula, aquest era repellit perquè podia contradir altres drets.

Les recusacions de la 24na de Barcelona van ser en part desoïdes pels altres braços i tots aquests capítols van ser presentats per a la decretació i van ser decretats pel príncep Felip en la seva major part. El capítol 4 esdevenia la constitució 2^a, el capítol 29 la constitució 24, el capítol 33 la constitució 28, el capítol 42 la constitució 38 i el capítol 54 la Constitució 48. El capítol 80 esdevenia el capítol de cort 36, ara bé la revocació de la pragmàtica quedava en suspens per tal com el plau del príncep Felip deia «sa altesa vist que la dita pragmàtica fonch provehida per sa magestat per lo bé general e particular de tot lo Principat és servit consultar-ho ab sa magestat». El capítol 81 esdevenia capítol de cort 14 però no era del tot acceptat pel príncep el qual no prohibia captar als «coadunats» sinó que es limitava a manar «que los officials coneguen dels abusos que.s fan de la gent axí coadunada». El capítol 120 esdevenia el capítol de cort 40 plenament acceptat pel príncep Felip i només en el cas del capítol 44 relatiu a la petició de recurs sota pretext d'opressió de baró, Barcelona no hagué de reclamar més, per tal com era «eliminat» «perquè no és atorgat».

És difícil treure l'entrellat de la lògica de Barcelona en els seus «repellatur». Sovint els defectes de forma, com seria el cas dels capítols rebutjats amb l'excusa del risc de contradicció legislativa, segurament amagaven coses més serioses, com seria el cas del rebuig a reforçar encara més la jurisdicció baronial del capítol 44. En d'altres ocasions no sabem en plena certesa quina era la posició de Barcelona, per exemple en relació a la pragmàtica de fortificacions. En d'altres sembla voler reforçar l'audiència civil o preferir una legislació més centralitzada i àgil o més propera als sectors socials més febles, com potser seria el cas de les causes menors a l'audiència o no posar límits a captar, ara bé, evidentment, no estava d'acord en la interferència de l'Audiència en afers municipals. Però, segurament un «repellatur» massa pelat no ens permet copsar sempre ben bé el seu sentit.

Finalment la 24na volia fer modificacions afegitons o talls en tota una altra sèrie de capítols. Un memorial en forma de document solt i sense datar⁵³, ens ha permès de saber quins són i en què consistien les modificacions proposades per la Vintiquatrena i si en algun cas van ser incorporades, en algun moment o altre. Al capítol 2on (Capítol de Cort 2) relatiu a que els capitans generals i particulars i lloctinents d'aquells només poguessin usar de jurisdicció entre els estipendiaris «servant la constitució feta en l'any 1534 en Montsó», Barcelona, que havia patit l'actuació de don Francesc Gralla i Desplà, mestre racional, com a lloctinent de capità general, volia ajustar-hi que «lo dit mestre racional sia privat de son offici de mestre racional e inhabilitat per obtenir altres officis segons forma de la constitució [de l'observança]». Val a dir que, mentre la primera decretació era molt seca, després, la decretació estampada és més àmplia i precisa però no hi consta l'ajust barceloní. En el capítol 6è (Constitució 4) que tractava de les evocacions a l'audiència, Barcelona no en tenia prou que s'hi parlés de mesures encaminades a controlar les evocacions fetes il·legalment sinó que volia, a més, que s'explicités que les imposicions de confraries i oficis i altres causes tocaven «a la conexas dels consellers de la ciutat de Barcelona, pahers, jurats e altres administradors de altres ciutats, viles y lochs reynals del present Principat». Tanmateix el capítol sisè en esdevenir constitució 4 no recull l'aspiració de Barcelona. Al capítol 9 (constitució 7) Barcelona reclamava ajustar-hi els terminis de la seva vegueria per no perjudicar el privilegi de reclamacions atorgat a la ciutat, però en la constitució 7 que recollia el capítol 9 no s'hi fa constar aquesta precisió. Pel que fa al capítol 17 (Constitució 14) Barcelona volia abreujar encara més els terminis de les causes, reduint la instrucció de vuit mesos a quatre i, en cas d'altercat, volia eliminar la reserva d'arbitratge del relator i reduir el termini de la declaració de sis mesos a cinquanta dies i en les causes d'estats o baronies de sis mesos a cent dies. Tanmateix la Constitució 14 no recull cap d'aquests canvis. També volia que el capítol 27 (Constitució 22), destinat a fer sumàries les causes dotals de pobres i rics, explicités que comprenia també les causes pendents i esdevenidores, cosa que no hi fou afegida. Pel que fa al capítol 37 (Constitució 33), Barcelona no volia que l'apel·lació al jutge es pogués fer sense frenar l'execució. Tot i que el seu afegitó és inclòs en el text suplicat, l'esperit de la constitució decretada va ser que, malgrat l'apel·lació, es pogués fer l'execució, això sí, prestada caució. Pel que fa al capítol 38 [39] (Constitució 35) destinada a evitar les complicitats entre advocats i jutges o entre escrivanies i advocats de l'audiència, Barcelona no sols volia evitar el vot o la intervenció dels jutges o advocats parents sinó

---

⁵³ AHCB, CC-XVI-78, doc. 30 (sense data): Memorial del què la 24na ha ordenat sie afegit y limitat als capítols devall scrits.

també dels que anomena «pensionats», però tampoc res no li valgué. Encara vol fer modificacions al capítol 39 que temàticament coincideix amb el capítol 9 de més amunt i per tant es tracta d'una reiteració en defensa dels seus privilegis en les causes de reclamacions. Pel que fa al capítol 44 [45] (Constitució 40) que aspira a controlar les arbitriarietats i abusos dels oficials reials sobre els detinguts i empresonats, Barcelona reclamava fer extensiu aquest control sobre els oficials de barons i reclamava també la intervenció de la instància de part, sense, però, resultats. Pel que fa al capítol 45 [46] (Constitució 41) que volia acabar amb les taxes suplementàries de les corts ordinàries, considerades uns complements constitucionalment fraudulents, Barcelona reclamava una certa liberalitat sempre i quan es fes explícitament, tampoc en aquest cas no fou incorporat el plantejament barceloní. Pel que fa al capítol 46 [47] (Constitució 42) relativa a les restitucions de robatoris de roba, Barcelona volia eliminar l'arbitratge de la cort judicial i eliminar la paraula del lladre sobre de qui eren les robes i, en canvi, considerar com a únics testimonis idonis «los domèstichs y familiars de [la] casa de qui sien furtades». Però el capítol quedà aprovat tal qual. La precisió de forma feta per Barcelona pel que fa al capítol 52 va ser en va perquè el capítol que anava destinat a agilitzar la prescripció anual de les manlleutes no va ser atorgat. La decretació deia «Plau a sa altesa que.s guart lo acostumat». El capítol 55 (Constitució 50) limitava les competències en matèria de deposicions en les causes criminals als jutges de cort i als doctors del reial consell amb excepcions, mentre Barcelona volia un capítol molt més obert i ambigu deixant les deposicions «a jutges de cort o altres oficials» sempre i quan aquestes deposicions fossin posades per escrit. Tanmateix, el rei decretava el capítol en termes totalment limitatius, fins i tot sense les excepcions. Pel que fa al capítol 59 destinat a impedir les guaites de nit dels agutzirs del lloctinent en la ciutat de Barcelona, aquestes van ser confirmades, tot i que les guaites només podien fer-se per manament reial explícit. En aquestes guaites es feien desarmaments i empresonaments de ciutadans sense provisió de jutge. La ciutat no volia que la llei entrés en excessius detalls per tal com les guaites i els seus procediments en si ja eren prou anticonstitucionals, «com sia comuna leys de la terra e privilegis a la dita ciutat de Barcelona atorgats —deia la ciutat— que ningú se prenga ab polïça del loctinent general si no sols ab provisió de jutges o que sia crim fragant», tanmateix la protesta de Barcelona era sobrera perquè el príncep inutilitzava el capítol en primeres i segones decretacions. «mane sa altesa que.s guart lo acostumat y los qui faran alguns arrestos sien castigats» deia la primera decretació tot acceptant les guaites⁵⁴ i malgrat l'interès dels braços a esmenar la

---

⁵⁴ ACA, Generalitat, Corts, braç militar, N-1027, f. 307v.

decretació, tot dient «fa adobar perquè és levar la jurisdicció dels oficials ordinaris»⁵⁵ la segona decretació, de fet, confirmava la primera⁵⁶. Potser per això, com s'explicita en altres capítols d'aquesta mateixa legislatura, els braços van deixar córrer el capítol. Pel que fa al capítol 66 (Capítol de Cort 41) les protestes de Barcelona havien estat previamente recollides del tot pels braços, que van eliminar la primera redacció i portar a decretació el capítol alternatiu de Barcelona, aquest segon més precís i detallat enfront del primer més genèric. Per aquesta raó la relació suplicada al príncep posava «es mudat y és anat lo córrer en lo mateix número LXVI». Era un capítol important perquè exigia del rei el manteniment dels privilegis del draps catalans als regnes de Sicília i Nàpols. El capítol barceloní aprovat pel príncep insistia en que els privilegis concedits a Gènova l'11 de març del 1536 perjudicaven les concessions reials a Catalunya «en gran dany de la dita reyal Cort y de les generalitats de Cathalunya y de sos subdits y vassalls y specialment dels poblats en lo present Principat, que per la major part viuen de l'exercici de la draperia, y si vostra altesa no y és provehit dins pochys anys restarà aquest Principat del tot apobrit, aruïnāt y despoblat» per l'abús dels genovesos, que a més de no sotmetre's als impostos proteccionistes del 20% no exportaven draps propis sinó sobretot draps francesos sense pagar-los. Tanmateix, el capítol barceloní cedia davant l'eventual producció genovesa però no davant de la francesa, efectivament més amenaçant. El plau del príncep en aquest cas com en tants d'altres era pura retòrica. Pel que fa al capítol 87 (Capítol de cort 16) relatiu a la formació dels procuradors de causes de la reial audiència es va acceptar excloure les paraules «infficients» i «gramàtichs» tal com reclamava Barcelona. Pel que fa al capítol 95 (capítol de Cort 19) relatiu a agilitzar els afers de justícia del Consell d'Aragó, els braços en la relació enviada a la decretació del príncep ja havien introduït les esmenes de Barcelona, que havien estat de dues menes, suprimir els qualificatius del Consell d'Aragó com a sacre i suprem i deixar-lo en Consell d'Aragó a seques i afegir que el capítol no significués cap novetat ni derogués el fet constitucional que disposava que les causes no podien eixir de Catalunya⁵⁷. També en aquest cas el capítol va ser presentat i aprovat amb les

---

⁵⁵ ACA, Generalitat, Corts, braç militar, N-1027, f. 307r.

⁵⁶ ACA, Generalitat, Corts, braç militar, N-1027, f. 298r: «mana sa altesa que no.s fassa guaytes de nit sinó ab manament del loctinent general y los que faran alguns accessos que sian castigats».

⁵⁷ He pogut verificar aquestes canvis i observar que es deuen a Barcelona perquè el capítol que en la primera redacció té el número 137 (ACA, N-1027, f. 289r) porta els qualificatius de sacre i suprem i no fa les reserves constitucionals pertinents i aquestes modificacions en canvi són les que Barcelona demana en el document 30 sense data de l'AHCB, CC-XVI-78.

esmenes de Barcelona. Pel que fa al capítol 99 (capítol de cort 38) dedicat a recordar els límits constitucionals als allotjaments, Barcelona volia que s'hi explicités que la constitució no fes perjudici als privilegis de la ciutat. L'esmena de Barcelona no era recollida i l'aprovació del príncep es limitava a dir que s'actués conforme a justícia i a confirmar la constitució de la reina Maria, és a dir la constitució 15 de 1422. El capítol 102 (Constitució 65) que reclamava protegir els boscos de Catalunya dels excessos fets en la construcció de galeres que no tenien com a finalitat la protecció de les costes catalanes, va ser suplicat segons l'esperit de Barcelona, tanmateix el rei va alterar l'esperit de la llei en dos aspectes, exigint tota la fusta que calgués sempre que les galeres en construcció fossin les reials i exigint la totalitat de la multa en cas de contrafacció per galeres no reials, en segona decretació el príncep s'acontentava amb les dues terceres parts de la multa per a la hisenda reial i deixava l'altra tercera part a l'acusador. Tanmateix la suplica dels braços no havia distingit pas favorablement les galeres del rei de les altres i a més pel que fa a la multa dirigida a tot infractor, no reial o reial, hom l'havia dividit en tres parts iguals, una pel jutge, la segona per l'acusador i la tercera pel General. Pel que fa al capítol 105 (Capítol de Cort 24) que volia evitar l'accés dels no catalans a les dignitats i beneficis eclesiàstics, no eren trets, pel que fa a la noció de català nat en Catalunya, els conceptes de «verament i sens fictió» tal com demanava Barcelona, però hi eren afegits els conceptes alternatius que Barcelona proposava de «sens dispensió y habilitació». Pel que fa al capítol 107 (capítol de cort 26) destinat a defensar les temporalitats als eclesiàstics de la intervenció dels oficials reials, Barcelona reclamava que només es fes ús de la justícia de l'audiència «essent la règia audiència en Cathalunya y, no essent-hi, no sie res innovat», tot fa pensar que la idea implícita de Barcelona era evitar la intervenció de l'audiència en cas de vicerrègia. Pel que fa al capítol 109 que estava destinat a defensar els interessos dels Sancliment en una escrivania de manament, en la continuïtat de l'audiència durant les anades per la terra del lloctinent general, Barcelona es limitava a substituir els «quatre mesos» de l'absència virregnal per les paraules durant «aquell temps», tanmateix el capítol no es convertí en llei pel fet de tractar-se d'un afer d'interès privat. En relació al capítol 111 (Constitució 67) relatiu als salaris dels notaris de Girona i altres vegueries en les causes apostòliques i encaminat a evitar extorsions, Barcelona sembla indicar que la taxa reial no és de quatre diners per fulla i dos per trasllat sinó de sis diners per fulla i tres per trasllat, però el capítol es manté en la taxa primera. Pel que fa al capítol 112 (Capítol de Cort 28) relatiu als salaris dels escrivants es volia mantenir la pragmàtica d'Alfons IV, i el capítol lliurat a la decretació contenia l'esmena de Barcelona que afegia que en cas d'eventuals promeses fetes als notaris o escrivants aquestes no serien mai susceptibles de judici per tal com no es podia renunciar al contingut del capítol. El capítol 115 (Constitució 70)

que exigeix la condició de naturals dels oficials de la seca de Barcelona no recollia l'esmena de Barcelona que volia que el capítol no comprengués «los officials de la seca qui vuy són sinó los que per endavant seran». Pel que fa al capítol 124 (capítol de cort 32) relatiu a l'exacció dels fogatges, Barcelona volia afegir-hi un paràgraf que tendia a la prescripció dels fogatges «Fa ajustar al capítol CXXVIII les paraules següents: en cars que dins lo dit terç any los dits crehadors donaran algun impediment així en facto com in jure per raó del qual la dita summa no puga ésser proferida dins los dits tres anys, en tal cars lo dit dret sia per so jure et facto hagut totalment per extint»⁵⁸. Però el rei deixava la matèria en mans de la llei existent i de la declaració dels diputats. Finalment pel que fa al capítol 132 (capítol de cort 34) es reclamava la possibilitat de dotar de salari el regent de la cancelleria, pagant el General, en absència de rei, del primogènit o del lloctinent de Catalunya, per tal que l'audiència no quedés aturada. Barcelona volia afegir-hi que fos així sempre i quan no comportés cap nou impost, afegitó que el capítol no recollia.

Vist tot això, es pot resumir dient que les modificacions de Barcelona tendien en alguns casos a millorar el sentit o la concreció del capítol, en d'altres a defensar privilegis i interessos propis, en d'altres encara a reforçar el control de les actuacions dels oficials reials i finalment en d'altres a reclamar un major control també dels oficials de barons.

En la carta de resistència final la vintiquatrena ja només fa referència a dos capítols. Aleshores les seves paraules són més explícites i permeten entendre millor el sentit de la seva negativa almenys pel que fa als dos capítols que hi són «repel.lits». És una carta del 17 de novembre llegida el dia 19, en que la vintiquatrena sembla només recusar el capítol 53 [54] i el 119 [120]. En aquest cas tenim un raonament de la recusació més complet. «Senyaladament per los capítols LIII e CXVIII [120]⁵⁹ dels dits capítols presentats a sa altesa ha paregut a nosaltres y al dit consell star y perseverar com fem a saber a V. S. que stam y perseveram en lo dit dissentiment, com sie axí conforme a justícia axí per lo que a nosaltres y al dit consell appar, y evidentment se mostre que lo dit capítol LIII no té respecte sinó a particulars persones en voler exceptar los militars, com sie conforme a tota equitat y iustícia que lo dit capítol per ésser particular y no general ha ésser repellit com per dits síndichs és stat demanat y no deu

---

⁵⁸ Cal no oblidar que Barcelona en segle XVI en tot moment contestà els seus fogatges i pretenia en dany de la Diputació un bescanvi entre aquests i els nous impostos sicilians de la monarquia que perjudicaven la treta de blat de Barcelona, AHCB, Vintiquatrena de Corts 1563-1564, CC-XVI-72, ff. 27v-28r.

⁵⁹ El contingut del capítol demostra que es tracta del capítol 120. Segurament és tracta o bé d'un lapsus de la vintiquatrena o bé d'un altre salt en la numeració.

ésser obtingut per lo dany de molts particulars. Y perquè lo dit capítol CXVIII [120] que tracta dels jutges de apells de la taula dels oficials de Rosselló y Cerdanya és contra forma y dispositió del privilegi té aquesta ciutat ús y costum de aquella per confirmació del qual té la dita ciutat senyoria y declaratió feta en lo reyal Consell del present Principat, com dits síndichs dels dits privilegi y declaratió faran exhibitó a les V. S., per hon també és conforme a iustícia que lo dit capítol sia repellit y no que sia obtingut com volen les V. S. en derogatió del dit privilegi, la observança del qual som tenguts continuament a mirar sia guardada». Aquesta carta sembla indicar dos tipus de recusacions. La primera és la defensa d'una actuació judicial igualitària per part del Consell reial i és interessant perquè sembla que Barcelona no admet distincions particulars en matèria de lleis generals. La segona és més ambígua des del punt de vista estatal perquè hom hi troba la gelosia de Barcelona, tanmateix potser es podria interpretar no sols com una gelosia corporativa de la ciutat, sinó també com una defensa de la seva capitalitat.

Judici in curia datum al dissentiment de Barcelona de 1547

Sigui per les diverses modificacions proposades i no incorporades; sigui pels capítols totalment recusats, especialment aquests dos darrers assenyalats; o sigui per altres reclamacions, com algunes aspiracions municipals no reeixides, com podria ser la reclamació de posar fi a la lleuda de Mediona, demanda feta en tot moment, també el 1547; o sigui per tot plegat, inclòs el paquet complet denunciat l'onze d'octubre; el fet és que, els síndics, sota el mandat imperatiu de la 24na de la ciutat, no cediren a retirar el dissentiment. En aquest context, a diferència de 1533 i de 1552, el dissentiment de Barcelona va ser objecte d'un *judicium in curia datum*. Segurament el factor fonamental, que explica la possibilitat del rei de portar-ho a terme, va ser el divorci en el si del braç reial.

Encara, el dilluns 14 de novembre del 1547, reunida la Cort general, aquesta va convenir escriure als consellers i a la 24na de Barcelona. La carta demanava la retirada del dissentiment i era signada pels tres estaments catalans congregats⁶⁰. El dissabte 19 de novembre de 1547, de nou reunida la Cort general, Joan Noguer, doctor en lleis i promovedor del braç reial, es presentava amb una carta dels consellers i la 24na, amb data del 17 de novembre, dirigida als tres braços de Catalunya, que acusava rebut de la lletra dels tres estaments del 14 de novembre i que argumentava que estaven molt admirats que els braços

⁶⁰ AHCB, CC-XVI-68, ff. 107v-108r. També estampada per B. Serra, *Adnotationes...*, quarta adnotatio.

«qui tant zelen lo servey de Déu de la cesarea magestat del emperador y rey nostre senyor y de sa altesa y lo benefici universal del present Principat y poblats en aquell, hagen volgut donar lloch a fet tant preiudicial a V S y a tota la terra, no volent ponderar los danys ne speren en lo sdevenidor de semblant fet y redundaran a tota la terra e a totes les universitats y singulars persones, pervertint los loables costums y pràtiques antigues y tot orde fins ací observats en celebratió de Corts»⁶¹. És a dir que lamentaven que haguessin presentat els capítols a la decretació del príncep, havent-hi el dissentiment barceloní, i es continuava mantenint el dissentiment. La qüestió de la presentació dels capítols a la decretació reial tot i el seu dissentiment mortificava a Barcelona tant o més que els dos capítols «repel.lits», potser esmentats com a excusa in extremis.

El tema del procediment també era prou important i decisiu en el plantejament de Barcelona. En plenes deliberacions —el 25 d'octubre— el braç reial ja havia notificat al militar que a part del fet que Barcelona no admetia la presentació dels memorials al príncep amb el seu dissentiment alçat, el braç reial tampoc no estava disposat a parlar del donatiu sense unes decretacions reials «hagudes complidament». Inicialment, semblava que dins el braç reial la situació era d'harmonia. Sense aquests requisits «los brassos —deia l'estament reial al militar— no podien procehir en tractar del servey, ni de les coses dependents ni emergents de aquell, ni en altres coses tocants a les Corts»; «y havia —continuava dient el braç reial— dissentiment posat en aquell bras real per los síndichs de Barcelona a tots actes fahedors y que, segons lo stil y pràctica de les Corts y altrament, perquè és axí disposat per drets de la pàtria y per constitucions de aquella, no.s podie ni.s devie procehir per los brassos fins fos declarat sobre dit dissentiment»⁶². El braç militar —tot obviant les seves sovintejadades aspiracions de «nemine discrepante»— responia amb contundència: «lo temps demostra haver-se de variar lo orde de les leys y statuts y administratió de la justícia y, a tant gran dany y confusió, se deu obviar, y a la violació de tantes constitucions, que disposen que ab la maior part y més sana part de la cort se conclou y se pot concloure en fer leys [...] y axí no obstar-hi no sols un particular dissentiment mas ni molts»⁶³.

Al cap d'un mes, el braç eclesiàstic decidia, requerit pels tractadors de sa altesa, fer elecció de persones per a la declaració. Ho decidia en veure que Barcelona perseverava a considerar els capítols mal presentats i a mantenir el seu dissentiment i que la ciutat deia, tot posant-se en la boca del llop, que no el pensava retirar sense declaració per via de justícia que decidís si l'esmentada

⁶¹ ACA, Generalitat, Corts 1547, braç eclesiàstic, N-1029 primera numeració, f. 95r.

⁶² ACA, Generalitat, Corts 1547, braç militar, N-1026 segona numeració, f. 87r.

⁶³ ACA, Generalitat, Corts 1547, braç militar, N-1026 segona numeració, f. 94r-94v.

presentació havia estat ben feta o no. Potser Barcelona volia polsar la seva força en el si dels estaments i fins i tot en el si del seu propi braç. El braç eclesiàstic pressionà als altres braços perquè nomenessin tres persones per a la celebració d'un *judicium in curia*. El braç eclesiàstic elegia⁶⁴ al reverend don Ferran de Lloaces bisbe de Lleida, al reverend mossèn Arcàngel Mercader abat de Sant Miquel de Cuixà i al magnífic misser Francesc Solsona⁶⁵ doctor en drets i canonge i síndic del Capítol de la Seu de Barcelona. El 19 de novembre, els síndics de Barcelona, en veure que el seu pols no donava resultat, van voler aturar el judici. Mossèn Lluís Dusai feia ambaixada al braç eclesiàstic i suplicava que, per honor i reputació de Barcelona i pel bé de la terra, s'intercedís davant del príncep Felip perquè «vulle sobresseure en lo judici in curia dando» fins a la resposta d'una nova consulta dels síndics de Barcelona als seus principals, tal com havia estat deliberat en el braç reial. Dusai deia que la consulta seria ràpida i tenia esperança que no hi hauria cap necessitat de fer dit judici per esperit de servei i per conservació del honor i la reputació de la ciutat i «evitar semblans judicis lo exemplar dels quals en sdevenidor porie moure y danyar als poblats en lo Principat de Cathalunya»⁶⁶. El braç eclesiàstic intercedia però ja era tard.

El dia 23 de novembre el príncep es presentava a la sacristia de l'església de Santa Maria de Montsó i amb la intervenció dels jutges elegits per ell, els elegits pels braços i la presència del protonotari tenia lloc el judici i es feia pública la sentència. Tots els processos familiars reproduïen la sentència, però l'exemplar més complet pel que fa als testimonis és el del protonotari o procés comú⁶⁷. La declaració havia de decidir si la presentació dels capítols o memorials al príncep amb el dissentiment de Barcelona era o no vàlida i la sentència la va declarar vàlida. Les nou persones elegides pels braços que van participar en el judici havien estat les tres ja esmentades més amunt del braç eclesiàstic a les quals cal afegir, pel braç militar, el comte d'Aitona, el donzell Guillem Pere Dusai i el cavaller Miquel Terça i, pel braç reial, Joan Amat síndic de Tortosa, Joan Noguera síndic de Perpinyà i Lluís Soler síndic de Tàrraga.

⁶⁴ ACA, Generalitat, Corts 1547, braç eclesiàstic, N-1029, primera numeració, ff. 96r iv.

⁶⁵ Potser era el famós doctor expert en els mecanismes de la capbreuació? Un Francesc Solsona ja assistia a les Corts del 1533 amb una actuació dinàmica com podem observar a través del treball d'A. CASALS, *L'emperador...*, pp. 266 i 269.

⁶⁶ ACA, Generalitat, Corts 1547, braç eclesiàstic, N-1029, primera numeració, ff. 96v-97r.

⁶⁷ El judici *in curia datum* pot trobar-se a: ACA, Generalitat, Corts, Protonotari, N-1026/1, ff. 178r-179r; braç militar, N-1027, ff. 117v-118r; braç eclesiàstic, N-1029/1, ff. 97v-98r. AHCB, braç reial, CC-XVI-68, ff. 113r-114r. La sentència també va ser estampada tal com he dit per M. Sarrovira, però sota un títol erroni, *Ceremonial...*, ed. de 1599, pp. 20-21, ed. de 1701, pp. 39-41, i per B. SERRA, *Adnotationes...*, quarta adnotatio. Vegeu també l'apèndix d'aquesta comunicació, docs. 3, 4 i 5.

Per part del rei intervingueren Maties Sorribes abat de Sant Salvador de Brea canceller reial, don Francesc de Gralla mestre racional de la cort reial, Francesc Montaner doctor en dret regent de la cancelleria de Catalunya, don Carles de Cruïlles i de Vilademany vice-governador dels comtats de Rosselló i Cerdanya, Jeroni Agustí batlle general de Catalunya i Esteve Puig i Joan Llorenç doctors del reial consell, a més del protonotari Miquel Climent a càrrec de qui va anar l'escriptura pública de la declaració. El protonotari també tingué cura d'anotar els testimonis, entre els quals no sols hi havia persones dels estaments catalans, sinó també dels valencians i dels aragonesos. La llista i segons l'ordre de l'escriptura notarial és la següent: Joan Tormo bisbe de Vic, Joan de Margarit bisbe de Girona, Miquel Puig bisbe d'Elna, Guillem Cassador abad de Sant Feliu de Girona i procurador del bisbe de Barcelona, don Lluís Enríquez almirall de Castella vescomte de Cabra i Bas, Onofre de Rocabertí vescomte de Rocabertí, don Jeroni de Luna, don Gregori Aimeric, don Bernat de Pinós, Jaufred de Vilarig, Guillem Ramon de Camporells, Gaspar de Banyuls donzell, els síndics de Barcelona: Joan Comalonga, Galceran Carbó i Lluís Dusai «atque plurimis aliis in multitudine copiosa». «Et presentibus etiam *ibidem* pro testibus» Don Ferran d'Aragó, don Francesc de Borja duc de Gandia, don Joan Manrique marquès d'Aguilar, don Enric de Toledo tresorer general, els regents de la cancelleria Onofre Urgellès i Gaspar Camacho, el secretari Gonzalo Pérez, don Lluís Carroç de Vilaragut batlle de València, don Joan d'Acuña mestre àulic, don Antonio de Rojas, don Diego López Medrano «caballerizo», els nobles aragonesos: don Jerónimo de Bolea i don Matías de Moncayo i Honorat Joan Valentí «atque plurimis aliis in multitudine copiosa»⁶⁸. Un judici públic en tota la regla.

Feta la sentència, el príncep ràpidament va exigir avançar en la qüestió del servei: «attès que ja se havia legida y publicada lo dia present la declaració e/o judici fet sobre la presentació dels capítols generals feta a sa altesa ab lo dissentiment dels síndichs de la ciutat de Barcelona, sa altesa manava —deien els tractadors— se passàs avant en tractar de son servey»⁶⁹.

En el procés familiar del braç reial s'observa com, a partir de la declaració, s'apressaren les suspensions dels diversos dissentiments. El mateix dia ho feien Puigcerdà, Camprodon, Cervera, Cotlliure, Lleida, Perpinyà i el dia següent Barcelona. Guillem Ramon Soler, Galceran Carbó i Lluís Dusai amb la presència del notari de l'estament Jeroni Paner «lleven y volen sie hagut per llevat

⁶⁸ Pel que fa als jutges d'elecció reial, que en aquest cas semblen ser només 8, vegeu ACA, Generalitat, Cort,s braç eclesiàstic, N-1029, ff. 97r i v. Pel que fa als testimonis ACA, Generalitat, Corts 1547, Protonotari, N-1026/1, ff. 178v-179r.

⁶⁹ AHCB, Corts, braç reial, CC-XVI-68, f. 114v.

—deien— lo dissentiment per ells en dit nom de sobre posat sobre tots los actes fahedors en la present cort, requerint que sia continuat en lo procés de la present cort y que de açò sie feta carta pública». Eren testimonis Antoni Arcs porter de l'estament i Almat Peris verger⁷⁰. El judici havia estat una arma dissuasòria i en cap cas el donatiu de 235 mil lliures⁷¹ havia jugat, com a tal, cap paper. En tot moment el paper l'havia jugat el dissentiment de Barcelona i el procediment d'haver lliurat els memorials a la decretació del príncep havent-hi el dissentiment de la ciutat. En tot cas era el príncep qui pressionava pel servei. Barcelona havia fracassat amb el seu pols fins i tot entre els síndics del braç reial.

El fracàs del dissentiment de Barcelona, no simplement posava límits a la seves aspiracions més o menys importants, sinó que segurament també obligava a deixar en el tinter una sèrie de lleis generals proposades per algun dels tres braços o per tots tres braços, però que el príncep o bé havia les havia obviat, deixant les coses tal com estaven, o bé les havia rebutjat de manera explícita. El príncep havia explícitament «repellit» entre d'altres i a més dels indicats més amunt, el capítol contra les males captures o contra els abusos en els processos de regalia, el capítol contra els abusos en l'exercici d'advocats dels batxillers de lleida, el capítol de defensa dels pahers de lleida i les universitats en general contra l'actuació d'oficials reials, el capítol reclamant l'autoritat dels cònsols catalans de Màlaga i de Càller, el capítol demanant l'estudi de la ciutat de Barcelona i el capítol reclamant el quint reial de les preses de mar per estimular

⁷⁰ AHCb, CC-XVI-68, ff. 114v, 115r, 117r i v, 118v, 119v, 124 r i v. El f. 117r conté la retirada del dissentiment de Barcelona.

⁷¹ *Constitucions fetes... en lo any MDXLVII*, Barcelona, Pere Mompezat, 1548, cap. LIII, ff. 37v-39v. El capítol del donatiu continua manifestant el caràcter franc dels catalans. Els catalans es comprometen a un donatiu però «no perquè en açò sien o puguen ésser obligats o estrets en alguna manera, ni per sguard que altres regnes a la dita C y R. M. sotmesos li hajen fetes offerres, serveys o donatius, com los habitants en dits Principat y comdats sien poble franch y liberd de tota exactió e imposició forçada. Ab expressa protestació que per lo present acte no sien ni puguen ésser obligats en general o en particular més del que voluntariament se obliguen. Y que lo present acte y coses en aquell contingudes en sdevenidor no puguen ésser tretes en consequència». Després fa constar que tot i que en la cort de Montsó de 1542 s'acordà que durant el fogatge d'aquelles corts no se n'imposaria res de nou i, tot i que encara resten pendants dos anys, renunciant els tres braços a aquell acord, amb les reserves acostumades, de llur mera liberalitat, feien el donatiu de les 235 mil lliures a pagar 48 mil el febrer del 1548 a través d'una emissió de deute públic de la Diputació, 47 mil entre febrer (30 mil) i juny (17 mil) amb el diner comptant i els deutes cobrats de la Diputació i 140 mil amb un fogatge de sis anys entre 1550 i 1555 de 7 sous per any i cap de família els dos primers anys i de 8 sous per any i cap de família els darrers tres anys, pagadors en dues pagues anuals iguals, una el mes d'agost i l'altra el mes de desembre.

la salvaguarda de la costa entre els pobles. En altres casos els propis braços havien retirat el capítol perquè la decretació no conservava l'esperit de la suplimentació. Va ser el cas del capítol que demanava al rei que en la frontera se servís de cavallers i soldats catalans. El príncep es limità a decretar que el capità general ho faria quan ho necessites. Aleshores el capítol va ser retirat pels braços: «la terra no l'ha volgut perquè no ls ha agradat la decretació»⁷². Tampoc el príncep no havia concedit «lisament» la prohibició de segrestaments de blats i vitualles als pagesos i el dret de lliure venda d'aquests per poder calçar i vestir i, per aquesta raó, també el capítol va ser retirat pels braços: «és stat llevat al fer de les Constitucions perquè la terra no l'ha volgut, pus no se és atorgat lisament»⁷³.

Més d'un d'aquests capítols generals, tot i que Barcelona no els havia esgrimit com a propis, de fet l'afectaven directament. Des del cas del cònsol de Malaga de nomenament barceloní, fins el cas de la petició d'un estudi per a Barcelona, i, encara, quedava penjant la petició de Barcelona d'obtenir el blat de Sicília sense novetats fiscals i segons el privilegi del rei Jaume. «Done's a part ha Barselona» posa el marge del capítol⁷⁴.

Els efectes d'aquest judici *in curia datum* no es van fer esperar i és la principal causa de l'elaboració de l'opuscle de Barnabè Serra doctor del tribunal de la Rota de Barcelona, present en aquella Cort com a síndic del braç militar⁷⁵,

⁷² ACA, Generalitat, Corts 1547, braç militar, N-1027, f. 210v.

⁷³ *Ibidem*, N-1027, f. 212r. Pel seguiment de les decretacions veure ACA, Generalitat, Braç Militar, N-1027, ff. 297r-312r. Cal tenir present que el relligat i la foliació és del segle XIX i sovint no és fidel amb la cronologia dels fets. Tinc en preparació un treball sobre les constitucions no decretades en les Corts de 1547 i les de 1553 i sobre els talls o les diferències entre les súplices i les decretacions.

⁷⁴ ACA, N-1027, f. 202v.

⁷⁵ *Constitucions fetes... en lo any MDXLVII*, Barcelona, Pere Mompezat, 1548, f. 41r. També el trobem com a síndic de braç militar a les Corts del 1533-34 com es pot comprovar a *Constitucions [...] En la tercera cort de Catalunya en la sglesya de Sancta Maria de la villa de Monçó en l'any MDXXXIII [sic]. Estampats [...] per Carles Amorós Provencal a despeses de mestre Lazer Millà libreter del General del Principat de Catalunya*. Ciutat de Barcelona lo dia que dita obra fonch acabada d'estampar, X del mes de Setembre del any de la nativitat de nostre senyor MDXXXIII, f. 117v. de la foliació fictícia del volum d'incunables 20 de l'ACA. B. Serra sembla haver estat molt atent a la qüestió i fins i tot haver jugat algun paper. En tot cas en el seu opuscle a propòsit de la Cort General de Montsó del 1547 escriuen el preàmbul «alius enim stylus et semper defuit mihi et illo presertim in loco fuit observandus animo multis negotiis distracto variisque tractatibus undique succedentibus»... «Verum appropereante illius curiae conclusione ablata fuit mihi de illis tunc agendi occasio». I pel que fa al judici *in curia datum* en la *quarta adnotatio* diu que va ser legítim «quia dominus rex cum curia habebant pro determinato quod in similibus actibus nedum contradictio unius sed nec plurium particularium obstare poterat. Et

que, per fer mèrits davant la monarquia, feia estampar un opuscle sobre els dissentiments i els sistemes d'intervenció reial. Buscava els primers exemples en l'obra de Callís i feia un repàs de la qüestió fins el 1552, «aggregiendò rem ab antiquis Iacobus de Calicio iuris peritus cathalanus non levis auctoritatis in legisbus patriis maxime versatus»⁷⁶. Com en el cas de les pràctiques i estils de celebrar Corts, l'opuscle apareixia en el marc d'una nova Cort General, aquesta la del 1563-1564 presidida per Felip II a qui Barnabè Serra dedicava l'opuscle.

No he pogut saber si l'opuscle de Barnabè Serra fou útil al rei el 1563-1564. En tot cas, el 1563-64 el rei va intentar fer declaracions a soles sense la terra i va provocar un descontentament general. Els dissentiments del braç reial van tenir uns altres protagonistes obstinats i l'intent de resolució reial una altra forma. El nus de l'oposició del braç reial va girar entorn dels dissentiments de Perpinyà i Puigcerdà que requerien la revocació de la pragmàtica de fortificacions. El rei, estant encara la cort reunida a Montsó, amenaçà amb una declaració estrictament reial, tot i que repetides vegades li fou advertit que «dominus rex solus non potest facere iudicium super dissentimentis». El rei, un cop la cort general fou traslladada a Barcelona, la va fer. «Sentència lata per dominum regem super dictis dissentimentis» diu una de les rúbriques del procés familiar del braç militar de la cort general del 1563-64⁷⁷. És evident que, en matèria de fortificacions, el rei no va trobar el consens que, en canvi havia trobat el 1547, tot i, potser, la no sempre actitud solidària dels comuns a fer més lleugera la càrrega de Perpinyà i Puigcerdà. Un cop feta la declaració reial, la pressió dels braços fou el suficientment forta perquè el rei la retirès, «suspensió facta per nostram magestatem sententie late super dissentimentis sindicorum Perpiniani et Podiiceritani», diu la rúbrica del procés familiar del braç militar⁷⁸. Tanmateix, potser ja havia fet el seu efecte.

---

simul fuerunt —escriu— cum dictis literis ex curiae decreto per me ordinatis certificati quod curia ad expeditionem et conclusionem procedere intendebat». D'altra banda havia estat en altres corts com revela en algun altre paràgraf del preàmbul: «Successit curia anni millesimi quingentesimi quinquagesimi secundi in qua nec controversiae ac debata de fuerunt, quorum occasione scepius cogitatum actumque fuit apud tractatores de iudiciis formandis». Per aquestra raó en saber que hi havia novament convocada Cort General es decidia a escriure la seva obra: «Ad est vero in presentiarum curia hon anno qui sexagesimus tertius supra millesimum et quingentesimum a Christi nativitate numeratur, in qua nec controversiae et debata nec memoralia pro legibus rogandis prout quisque sibi persuaserit ad iustitiae reformationem desunt. Quam obrem censui scripta illa inter alia fragmenta reposita ad memoriam suscitandam repetenda, memoriam in quam meam si forsan movendo apud consultissimos, prudentissimosque viros qui supremis consiliis tuae maiest. presunt aliquid obsequii a me omnium observantissimo offerri posset».

⁷⁶ B. SERRA és: *A dnotaciones...*, preàmbul.

⁷⁷ ACA, Generalitat, Corts 1563-1564, braç militar, N-1 039. La rúbrica remet al f. 296.

⁷⁸ *Ibidem*, N-1039. La rúbrica remet al foli. 376.

Després, en la resta de Corts del segle XVI l'amenaça de fer *judicium in curia datum* va ser constant. El 1585 les amenaces reials de judici al braç militar i al braç de les viles i ciutats no van parar, i el record del 1547 va pesar, potser, sobre els síndics de Barcelona que, a la tornada, van ser processats per haver mantingut opinions divergents a les de la Vintiquatrena. Per tant, cal concloure, també, que el judici *in curia datum* de 1547 pretenia per part del rei vulnerar el sistema del mandat imperatiu i fer els síndics més dòcils amb el rei que amb la ciutat⁷⁹. Tot i així, les Corts de 1585 van ser unes Corts mal tancades perquè els homes de la monarquia van simular que s'havien decretat capítols suplicats els quals després van quedar foragitats de l'estampació. Per aquesta mateixa raó, l'estampació va sortir al cap de dos anys de celebrades les corts i, a més, sense els dissentiments dels braços. Aquests capítols van ser, d'una banda capítols suplicats per tots els braços, com els que pretenien controlar la capitania i la pragmàtica dels cavalls, i de l'altra capítols defensats pels braços baronials com el que reclamava la constitucionalitat de la universalitat del delme i del delmar en garba o el defensat pel braç reial que recusava el capítol baronial dels delmes i reclamava la lluïció de les jurisdiccions baronials. Tampoc els dissentiments del 1599 no van servir per cloure les corts sense deixar conflictes pendents⁸⁰. Les Constitucions del 1599 no van ser estampades fins el 1603 i encara previ un acord parcial entorn de diverses constitucions d'ampli ventall, perquè els temes pendents contenien des de qüestions relatives al dret d'armes del braç militar i els seus criats fins a qüestions relatives als drets decimaris i jurisdiccional dels senyors de vassalls. Hi havia malestar en el braç reial contra els estaments baronials i contra la monarquia des del 1553 per raons decimals i de jurisdicció que el rei mantenia en termes favorables als barons a través de pragmàtiques no reconegudes pel braç reial. El 1585 l'estampació de les constitucions no recollia el dissentiment del braç reial entorn

⁷⁹ Aquesta pretenció reial havia triomfat plenament a Castella després de la revolta dels Comuneros. José Ignacio FORTEA PÉREZ, «Las Cortes de Castilla en los primeros años del reinado de Carlos V, 1518-1536», *De la unión de coronas al imperio de Carlos V*, vol. I. Sociedad estatal para la conmemoración de los centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 2001, pp. 411-443.

⁸⁰ Sobre totes aquestes qüestions entre d'altres treballs es poden consultar: N. SALES, «Diputació, síndics i diputats. Alguns dels errors evitables», *Pedralbes*, 15 (1995), pp. 95-102; E. BELENGUER, «Pròleg: la Generalitat en la cruïlla dels conflictes jurisdiccional (1578-1611)» dins, *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*. Vol. III. Anys 1578 a 1611. Barcelona, 1996, pp. IX-XLVI. Jordi OLIVARES, *Viles, pagesos i senyors a la Catalunya dels Àustria*, Lleida, 2000; E. SERRA, *Cort General de Montsó (1585). Monsó-Binèfar. Procés Familiar del Braç Reial. Introducció*. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, Barcelona, 2001; Miquel PÉREZ-LATRE, «Diputació i monarquia. El poder polític a Catalunya, 1563-1599». Tesi doctoral. Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, 2001.

d'aquestes matèries, això va tenir conseqüències perquè la compilació de 1588-89 tampoc no va recollir-ho. Ara l'estampació de 1603 va integrar tant el dissentiment de braç reial pel que fa als capítols dels delmes i la jurisdicció com la concòrdia entre els braços i el lloctinent pel que fa als capítols sobre la legitimitat de les armes i el dret de dur-ne per part de nobles i criats. Tanmateix, quan el 1704 s'estampava la tercera compilació, mentre s'hi mantenia la concòrdia feta fora de Cort, en canvi hi desapareixia el dissentiment fet dins de la Cort.

Tot plegat ens porta a considerar que el seguiment dels dissentiments del braç reials de les Corts Catalanes del segle XVI mai no foren fruit d'un diletantisme eixorc o merament antifiscal en relació al donatiu o al volum del donatiu, sinó sempre van ser fruit de tensions legislatives (de caràcter socio-estamental entre els braços o pactista en relació al rei) que es traduïen o es podien traduir en tensions de procediment sobre l'ordre de les actuacions. Si el donatiu sembla posar-se en primer terme en la qüestió dels dissentiments es deu al fet que aquests adopten o juguen el seu màxim relleu en el tram final de les Corts, quan el rei pressiona pel servei i els braços per una decretació favorable (exercici legislatiu) i per uns desgreuges adequats (exercici de la justícia). A vegades una cosa i l'altra esdevé inseparable com per exemple el 1585 esdevenia inseparable fer justícia al greuge d'Antoni Forner (mort executat sense coneixement de causa acusat del contraban de cavalls) i la necessitat d'unes constitucions que controllessin la capitania i la pragmàtica de cavalls.

Amb aquesta comunicació s'ha pretès demostrar que tot i l'èmfasi que la historiografia ha posat en els dissentiments del braç militar, en el segle XVI, possiblement, els dissentiments del braç reial van ser més importants, com a indicatiu del major pes social del tercer estat, i en especial de Barcelona. D'altra banda, s'ha volgut remarcar la possible relació existent entre dissentiment i mandat imperatiu i, finalment, s'ha intentat assenyalar que un estudi detallat dels dissentiments dels braços, i en especial del braç reial, donaria la imatge de la seva autèntica substancialitat i posaria fi a la visió massa superficial que es té dels dissentiments.

Apèndixs

Doc. 1

Dissentiments dels síndics de la ciutat de Barcelona i dels síndics de la vila de Perpinyà que apareixen en el capítol de l'oferta del donatiu de la Cort General de Montsó del 1533. Barcelona obtenia un mes de temps per retirar el dissentiment i aprovar el donatiu. Tant Barcelona com Perpinyà, obtenien que llurs dissentiments constessin en l'estampació del capítol del donatiu. *Constitucions [...]. En la tercera cort de Cathalunya en la sglesya de Sancta Maria de la villa de Monçó en l'any MDXXXIII [sic]. Estampats [...] per*

Carles Amorós Provencal a despeses de mestre Lazer Millà libretre del General del Principat de Catalunya. Ciutat de Barcelona lo dia que dita obra fonch acabada d'estampar, X del mes de Setembre del any de la nativitat de nostre senyor MDXXXIII. ACA, «Incunables» 20. El capítol del donatiu del 1533-34 es troba en els ff. 115v-121v, de la foliació fictícia del volum d'«incunables» 20.

«Los síndichs de la ciutat de Barcelona, supliquen a vostra magestat que li plàcia fer mercè de manar al bisbe de Barcelona que prochesca sobre les agravis fets per lo inquisidor Lohazes al General de Ca[tha]lunya y generalitats de aquell y a la ciutat de Barcelona, y consentir y atorgar dos capítols, lo un sobre blasfemar y l'altra sobre la treta dels forments de la vostra illa de Sicília, los quals han donats als tractadors de vostra magestat, axí com de paraula moltes vegades lo han ja supplicat, altrament, ab la deguda submissió honor y acatament de vostra magestat que.s pertany parlant, no consenten en lo servey que offerex a vostra magestat per los brassos del vostre Principat de Catalunya ni en la forma de aquella, [a]ns spressament hy dissentem, stant y perseverant en los altres dissentiments que han posats, y requeren al protonotari de vostra magestat que del present ne faça charta publica».

«E [a] la vila de Perpinyà y comtats de Rosselló y Cerdanya —continuava el capítol de l'oferta— seria fet gran[d]íssim prejuy si lo capítol novament per via de pensament tractat en los brassos sobre les capes de pastor passava, com dita terra sia de frontera y no.s puga passar de ditas capas. E per obviar a dit prejuy los síndics de la vostra vila de Perpinyà han dissentit a dit capítol y ara de present dissenten y stant y perseveren en dit dissentiment. E perquè en sdevenidor aparega de dit dissentiment, requer a vos notari del present dissentiment ésser fet acte e insertat al procés de la present Cort».

Doc. 2

Fragment del capítol de l'oferta del donatiu de la Cort General de Montsó de 1552. Es concedeix un mes de temps als síndics de Barcelona per l'aprovació del donatiu per tal com aquests no han rebut encara el vist i plau de la Vintiquatrena de Corts. Després del soli de clausura, es rebut el vist i plau de la Vintiquatrena i els síndics de Barcelona, en plena nit i després del soli de clausura. aproven el donatiu. ACA, Generalitat, Corts, Protonotari, N-1031, ff. 105v-110v. Braç eclesiàstic, N-1035, ff. 214r-219v, i també *Constitucions, Capítols y actes de Cort en la ciutat de Barcelona, a XXVIII de març de MDLIII [sic]*. Jaume Cortey, ff. XIIIr-XVr.

«E los dits síndichs de la vostra ciutat de Barcelona —deia el capítol del donatiu— no tenen fins ací poder ni facultat de consentir al dit donatiu, com no tenguen resposta de la consulta feta a la vint y quatrena. Per çò, parlant ab la deguda submissió, honor y acatament que's pertany a sa Magestat y a vos-

tra altesa, no consenten en lo servey que.s'offereix a sa magestat y a vostra altesa per los tres brassos dels dit Principat y Comtats, ni en la forma de aquell. E requeren al protonotari de sa magestat i de vostra altesa que de la present protestació fassa carta pública etcetera. Altissimus etcetera.» «Lo sereníssimo molt alt y molt poderós senyor, lo príncep nostre senyor, accepta la oferta e donatiu graciós —continuava el capítol del donatiu— per los dits tres staments de la dita Cort fet a sa magestat y a sa altesa les condicions en aquell contengudes, regratiant a la dita Cort lo dit donatiu, atorgue les Constitucions Capítols e altres coses per la dita Cort supplicades ab les decretacions en aquelles contengudes y admet la protestació feta per dits síndichs de Barcelona si y en quant se deu admetre. E li plau, de consentiment de la dita Cort, atorgar, com de present atorgue, un mes de temps dins lo qual la dita ciutat de Barcelona ab lo Consell de Cent jurats e les persones que vuy són de la vint y quatrena de aquella, en la forma acostumada, puguen consentir en la dita oferta e donatiu y modos e forma en lo acte de aquells contenguts y consentir en lo sindicat, lo qual consentiment sia de tanta forsa e valor com si los dits síndichs de present purament e simple haguessen consentit, en axí que, si dins lo dit temps de un mes comptador del dia present en avant no y hauran consentit, que la dita oferta y donatiu e totes les altres coses de consentiment de la dita Cort ordenades e atorgades sien hagudes per no fetes. Entenent emperò que si estant sa Altesa en lo solio o en la present vila de Montçó, encara que fos tengut lo solio, se rebia la consulta de la vint y quatrena consentint en la dita oferta, que dit consentiment sia hagut de tot en tot com si ans del solio fos fet y, en tal cas, no sia necessari altre consentiment» «E los dits tres staments de la dita Cort, atesa la necessitat de la partida de sa altesa, gran benefici del present Principat e per evitar molts danys que's porien seguir al dit Principat si la present Cort e coses en aquella ordenades no sortien son efecte, consenten en lo dit acte y temps consentits per sa altesa a la dita ciutat de Barcelona. E a la dita vint y quatrena en lo modo y forma ací contengut, ab expresa protestació que no sia fet directament o indirecta en esdevenidor perjudici als privilegis ni a les prerrogatives libertats y drets pràtiques y costums del present Principat y Comtats y als tres staments de la present Cort e d'altres sdevenidores Corts pertanyents y per aquesta vegada tant solament. E no puegue ésser tret en esdevenidor en conseqüència e per les dites causes e no en altra manera». «E sa altesa licencia la present Cort de Cathalunya, passat lo dit mes comptador del dia present en avant, dins lo qual mes tant solament se puegue fer lo acte següent, és a saber que la dita ciutat de Barcelona, Consell de Cent jurats, la vint y quatrena de aquella se puga ajustar per a efecte tan solament de prestar lo dit consentiment y consentir en lo dit acte de la oferta e donatiu e sindicat en lo modo e forma de susdits e no per altre efecte ni en altra manera ni per altres coses». A continuació tenia lloc la conclusió de la Cort amb el registre de tots les persones presents en l'acte de clausura. Clausurada la Cort, el mateix dia arribava l'acceptació del donatiu per part de la vintiquatrena de Barcelona: «Après, lo mateix dia a les honze hores de la nit, en

presència de sa altesa, stant aquella dins la sachristia de la dita iglésia de sancta Maria de la dita vila de Montsó, constituïts personalment los dits micer Dionís de Clariana conseller segon de la ciutat de Barcelona, mossèn Joan Luís Lull, e mossèn Jaume Juan Çapila, ciutadans y tots tres síndichs de dita ciutat, en nom y per part de aquella y convocat y cridat yo don Miquel Clement protonotari de sa magestat y de sa altesa, dixeren que, en virtut de la deliberació feta sobre açò per los honorables concellers y consell de la vint y quatrena feta lo dia de ayr que comptaven vint y sis de dehembre del any present MDLIII [sic], ab lo qual fou donat ple poder a ells dits síndichs de donar llur consentiment a la oferta del servey fet per dita Cort general a sa magestat y a sa altesa, simplement en lo modo y forma en la dita oferta continguts y de fermar lo sindicat demunt dit per la manleuta sabedora de les pecunies necessàries per la paga del dit servey y que, per ço, inseguint la facultat per sa altesa en la acceptació del dit servey feta e concedida a dits síndichs e, usants sobre açò de la reservació per sa altesa ab aquella feta, prestaren dit consentiment a la dita oferta de dit servey e fermaren en lo dit sindicat, de les quals coses sa altesa manà y los dits síndichs requiriren a mi dit protonotari que'n llevàs acte, presents en açò per testimonis lo illustre don Francisco Dávalos marqués de Pescara, don Pedro de Cardona majordom, don Antoni de Toledo cavalleriz maior y lo reverent mossèn Gonçalvo Pérez, secretari de sa altesa...».

Doc. 3

Sentència del Iudicium in curia datum fet a Montsó el 23 de novembre de 1547 contra el dissentiment dels síndics de Barcelona
El Generalitat, N-1026/1, fols. 178r-179r.
Protonotari, Corts 1547

Adveniente autem die mercurii, vicessima tertia proxime dictorum mensis et anni [novembre de 1547] intitulata, cum hiis proxime presentis diebus fuisset mota controversia per syndicos civitatis Barchinone super putationem memorialium sue celsitudini facta per tria brachia concorditer cum dissentimento per dictos syndicos facto, fuit super putatione memorialium pretenentibus dictis syndicis quod dicta presentatio fuit nullo et nulliter facta convenientes *ibidem* ex subscriptis causis sua celsitudo vollens huiusmodi controversiam dirimere de concillio novem personarum electarum videlicet trium personarum electarum pro brachio ecclesiastico scilicet Fferdinandi de Loazes Illerdensis episcopi, Francisci Solsona syndici capituli ecclesie Barchinone et Archangeli Mercader, abbatis Sancti Michaelis de Cuxano; Ylltre Fravorsa de Montecatheno comitis de Aytona, Guillermi Petri Dusay domicelo et Michaelis Terça, militis pro brachio militari; ac Joannis Amat, syndici civitatis Dertuse, et Joannis Noguier, syndici ville Perpinyani, ac Ludovici Soler, syndici ville Tarrage, pro brachio regali electorum, habito super predictus maturo et digesto consilio nostro peritis instare et alis sua celsitudo suam protulit sententiam [...] sequentem

Sententia

Sua celsitudo

Visa controversia mota per syndicos civitatis Barchinone super presentatione memorialium sue celsitudini facta per tria brachia concorditer cum dissentimento per dictos syndicos facta in et super presentatione dictorum memorialium, pretendentibus dictis syndicis quod dicta presentatio fuit nulla et nulliter facta et omnia acta inde secuta. Et sic quod dicta memorialia erant representanda et quedam ex eis melioranda quedam removenda prout in dictis dissentimentis continetur; visis etiam litteris a presenti curia emanatis et directis consiliariis et consilio XXIIIa civitatis Barchinone; visa nominatione tam per suam celsitudinem quam per tria brachia facta; visa etiam responsione dictorum consiliariorum et consilii XXIII; vocatis et auditis ad id syndicis dicte civitatis in his omnibus que dicere et allegare voluerunt; attento quod dicta memorialia fuerunt ordinata pro bono regimine presentis principatus Cathalonie cum maxima diligentia et habito cum tota curia maturo consilio et per syndicos Barchinone inter ceteros recollecta et visa etiam per totam curiam approbata; attento etiam quod in constitutionibus condendis iuxta constitutiones Cathalonie dominus Rex potest illas condere cum laudatione et approbatione majoris et sanioris partis curie et non permittitur uni aut pluribus privatis aut syndicis majori parti contradicere nec minoris contradictio majorem impedire potest, eas ob res et alias sua celsitudo pronuntiat sententiat et declarat, cum consilio et assensu novem personarum per tria brachia concorditer electarum, dictam presentationem dictorum memorialium esse et fuisse legitime factam, non obstantibus preffatis dissentimentis syndicorum civitatis Barchinone.

Lata fuit huiusmodi sententia per suam celsitudinem et de ipsius mandato lecta et publicata per nobilem magnificum dilectum consiliarium et prothonotarium sue celsitudinis don Michaellem Clement, publicum notarium, in sacristia ecclesie majoris beate semperque Virginis Marie presentis opidi Montisioni, die videlicet mercuri intitulato vicessimo tertio mensis novembris anno nativitate Domini milesimo quinquecentesimo quadragesimo septimo, presentibus [...].primis Joanne de Tormo, episcopo Vicensi Joanne de Margarit, episcopo Gerundensi, Michaelle Puig, episcopo Elnensi, Guillermo Cassador, abbate Santis Felicis Gerunde, procuratore reverendissimi episcopi barchinonensis, ac illustris, nobilibus et magnificis don Ludovico Enriquez, magno Castelle almirato, vice comitte Caprarie et de Vasso etc, Onoffro de Rupebertino, vice comitte de Rupebertino, don Hieronimo de Luna, don Gregorio Aymerich, don Bernardo de Pinosio, Jaufredo de Vilarig, Guillermo Raymundo de Camporreles, Gaspare de Bannuelos, domicellis, et Joanne Comalonga ac Galcerando Carbó el Ludovico Durall, syndicos civitatis Barchinone atque plurimis aliis in multitudine copiosa. Et presentibus etiam *ibidem* pro testibus Illustrissimo duce don Ffernando de Aragonia, Illustris, nobilibus et magnificus don Francisco de Borgia, duce Gandia, don Joanne Manrique Marchione de Aguilar, nobili don Enrico de Toledo, generali thesaurario, Onofro Urgelles et Gaspare

Camacho regentibus cancellariam, Gonzalo Peresio, secretario sue magestatis, don Ludovico Carroz de Vilaragut, baiulo generali Valencie, don Joanne de [ ] magistro auleo, don Antonio de Rozas cubiculario et Didaco Lopez mediano, cavallarizio sue celsitudinis, don Hieronimo de Bolea, don Mathia de Momayo, nobilibus Aragonensibus, Honorato Joan Valentino atque plurimis aliis in multitudine copiosa.

Docs. 4

Fragments dels processos familiars dels braços eclesiàstic, militar i reial relatiu a la presentació de la sentència:

ACA, Generalitat, Corts Montsó, 1547, Procés familiar del braç eclesiàstic, N-1029/1, fols. 97r-97v.

«Quequidem deliberatio de mandato dictorum dominorum congregatorum per promovedorem Francesc predicti aliis brachiis dicte curie es posita et denunciata fuit

Persone autem pro parte celsitudinis serenissimi domini nostri principis electe ad faciendum iudicium supradictum ratione articuli seu pretentionis in supra scripta deliberatione contentis sunt sequentes:

Reverendus Mathias Sorribes abbas Santi Salvatoris de Breda regius cancellarius nobilis dominus Franciscus de Gralla magister rationalis regie curie Franciscus Montaner iurium doctor regens cancellariam regiam in Cathalonie Principatu, nobilis dominus Carolus de Crudiliis et de Viladamany, gerens vices gubernatoris in comittatibus Rossilionis et Ceritanie, Hieronimus Agosti, baiulus generalis Cathalonie Principati, Stephanis Puig et Joannes Lorenç, iurium doctores et de regio consilio.

Adveniente die mercurii intitulatta vicessima tertia supradicti mensis novembris anno supradicto a nativitate domini millesimo quingentesimo quadragessimo septimo, prefatus serenissimus princeps dominus noster constitutus intus sacristiam dicte ecclesie beate Marie oppidi Montissoni in qua ut prehabitur dicta curia generalis celebratur, presentibus supradictis personis electis et nonnullis aliis personis notabilibus trium stamentorum dicte curie generalis, processit ad dictum iudicium faciendum et proferendum in huius qui sequitur modum: Sua Celsitudo...» [i a constinució es reproduceix la sentència]

ACA Generalitat, Corts Montsó, 1547, Procés familiar del braç militar, N-1027, fol. 117v.

«Judicium in curia datum

Dit dia essent arribat sa altesa en la sacristia de la sglésia ab interventió dels jutges elegits per part de sa altesa i de la Cort, present lo protonotari qui testificà cartes de la publicació de la sentència devall escrita procehí a publicació del dit judici o sentència sobre lo dit debat per los dits jutges concordadora y conclosa, de la qual se prengué còpia per la scrivà del present stament y

fonch assi buydada per memòria del sdevenidor la qual és del tenor següent: Sua Celsitudo...» [i continuació es reproduex la sentència]

AHCB, Corts Monstó 1547, Procés familiar del braç reial, CC-XVI-68, fol. 113r.

«... fonch legit y publicat per lo noble prothonotari de sa magestat y de sa altesa lo iudicium e/o sentència o declaració sobre la presentació dels capítols generals demunt dits de la qual après ne són donada còpia per lo dit prothonotari, la qual és del tenor següent: Sua Celsitudo...» [i a continuació es reproduex la sentència]

Doc. 5

Fragments sobre el judici in curia datum als síndics de Barcelona de la Cort General de Montsó de 1547 de l'obra de Barnabè Serra, *Adnotationes decisivae non minus utiles quam necessariae ad causam debitorum quae in curiis generalibus cathaloniae interbrachia quamdoque suscitari solent (debata enim antiquo patrio vocabulo controversiae huiusmodi seu dissentiones appellantur) quibus quidem facile quisque percipete poterit quam perniciosus in his sit abusus*. Iacobi Cortey, Barcelona, 1563.

Quarta adnotatio

1.— Praedictis attentis, in hac curia anni MDXLVII quae Montçioni celebratur, cum pro parte civitatis Barcinonae ex deliberatione vigintiquatuor personarum (quae vulgo dicuntur la vintyquatrena) consilium dictae civitatis in actibus curiae (ut dicitur) representantium pretenderetur quod presentatio capitulorum per tria brachia, dissentientibus syndicis dictae civitatis Barcinonae, domino nostro principi facta (ex quibus constitutiones et capitula curiae iuxta decretationes sunt ordinata) tanquam facta contra consuetudinem seu stylum curiae quia, stante dissentimento dictorum syndicorum, revocanda erat. Deliberatum fuit per tria brachia curiae, nemine discrepante exceptis dictis syndicis, quod nomine curiae seu trium brachiorum scriberetur consiliariis et vigintiquatuor personis dictae civitatis quatenus a dicta praesentatione desisterent, quia dominus rex cum curia habebant pro determinato quod in similibus actibus nedum contradictio unius sed nec plurium particularium obstare poterat. Et simul fuerunt cum dictis literis ex curiae decreto per me ordinatis certificati quod curia ad expeditionem et conclusionem procedere intendebat.

3.— [...] At quia consiliarii et consilium dictorum vigintiquatuor curiae responderunt a presentis per syndicos suos non desisterent, nisi prius per iustitiam super his fuisset declaratum; et sic, per iudicium in curia datum placuit ut eo iudicio quanquam non necessario lex constans et perpetua prescriberetur et promulgaretur. Ideoque electa fuerunt per suam celsitudinem et per tria brachia personae ad iudicium predictum faciendum, quod pronuntiatum fuit XXIII dicti mensis novembris et illius quidem Iudicii seu declarationis tenor est huiusmodi: Sua Celsitudo [i a continuació es reproduex la sentència]

4.— [...] Haec sententia que iure patrio iudicium in curia datum appellatur tam et si ius novum non invocat et seu non sit iuris novi promulgatoria, sed intum declaratoria iuris certi et indubitati notanda est unde literis predictis per tria brachia curiae consiliariis et consilio vigintiquatuor Barcinonae missis dictum fuit. Nam per dictam sententiam seu iudicium in curia datum (etiam quod dubium iuris vel facti in his prius considerari potuisset prout non poterat) super contentis in eodem ius irrefragabile constitutum esset, non secus quam si in forma constitutionis seu capituli curiae fuisset promulgatum et publicatum. In Cathalonia enim licet regiae sententiae iudicialiter prolata non inducerent ius generale, in similibus casibus ea ratione quia ius generale per dominum regem in curia de consensu maioris et sanioris partis prelatorum, baronum, militum, et civium et sic de consensu maioris et sanioris partis trium brachiorum curiae constituitur ut commemorant docto. practici in d. usati iudicium in curia datum dicentes quod in Cathalonia locum non habet dispositio L fi C de legi. quatenus disponit quod sententia diffinitiva principis lata super causa de qua plene cognovit et eius declaratio vim habet legis generalis (de quo per Bal. et Modernos in d. L fina Hostien. Antonium de But. et alios in c. cum Bertoldus de re iudi Mattheum de Afflic. in decisio consi. Neapoli XCVI et CXC in fine et decisio CCCLXXXIII nu. 8 Attamen quotiens in curia promulgatur regiae sententia quae dicitur iudicium in curia datum, vel etiam extra curiam per iudices qui in curia assignati fuissent ius facit et faceret generale. Unde est quod iudicia habilitatorum qui in curia assignantur item iudicia vel sententiae provisorum gravaminum qui etiam in curia providentur vim legis habent ut dicitur in d. Usati Iudicium in curia datum.

Hinc etiam quod dixerunt practici sententiam regiam in Cathalonia iudicialiter latam ius non facere in similibus causis recipit hodie probabilem dubitationem post institutionem regii consilii ad certum doctorum numerum Rota nuncupati per dominum regem in curia generali factam. Nam dictum consilium prout nunc est lege perpetua prescriptum eiusve doctores vim habere videntur iudicium in curia datorum et realiter ex institutione in curia facta consilium regium faciunt. Ad cogitandum est amplius. Est itaque ius per dictam sententiam vim constitutionis et legis generalis habentem pronuntiatum, nempe non licuisse nec licere per viam dissentimentorum, tractatibus publicis in curia se opponere, nec contra consensum et votum maioris et sanioris partis in his venire aut protestari.